

داده باز Open Data

گروه آمار

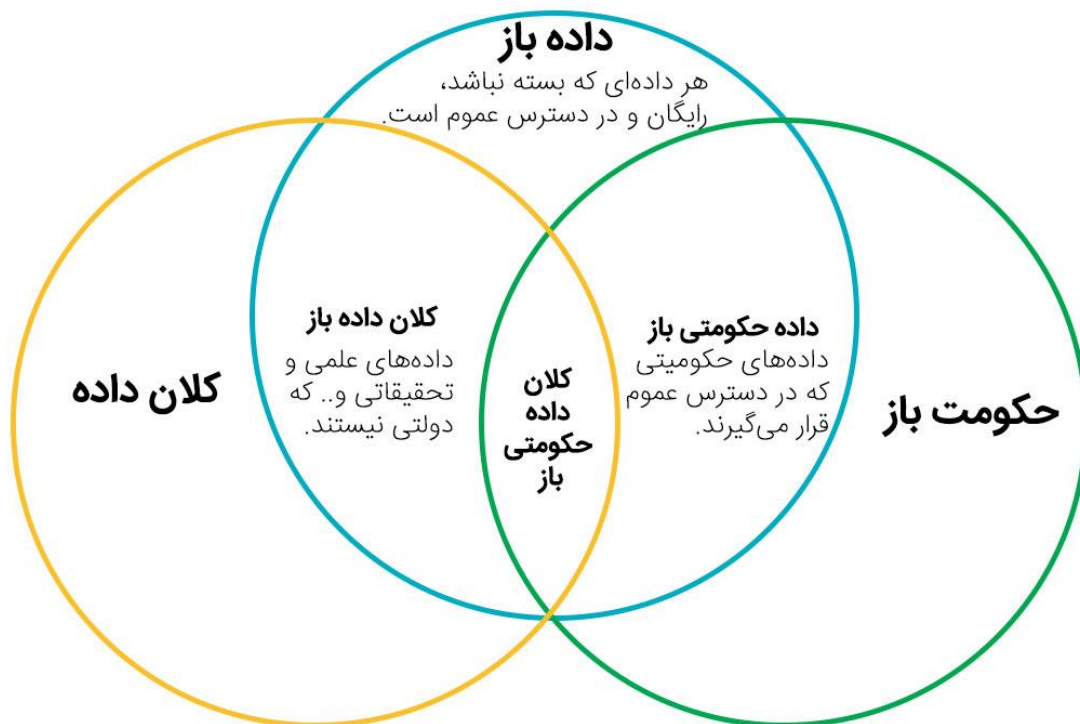
فهرست مطالب

.....	داده چیست؟	۴
.....	انواع داده چیست؟	۴
.....	فراداده چیست؟	۴
.....	تفاوت داده با سند چیست؟	۴
.....	مجموعه داده (دادگان) چیست؟	۵
.....	داده بسته چیست؟	۶
.....	ویژگی‌های داده بسته چیست؟	۶
.....	داده باز چیست؟	۶
.....	ویژگی‌های داده باز چیست؟	۶
.....	فرق داده با داده باز در چیست؟	۷
.....	داده حکومتی باز چیست؟	۷
.....	آیا داده باز فقط مختص دولت‌هاست؟	۷
.....	ویژگی‌های داده حکومتی باز چیست؟	۷
.....	باز کردن داده، چرا و چگونه؟	۹
.....	چگونه داده را باز کنیم؟	۹
.....	مجموعه(های) داده را انتخاب کنید	۱۱
.....	از یک مجوز باز استفاده کنید (باز بودن قانونی)	۱۲
.....	داده را در دسترس قرار دهید (باز بودن فنی)	۱۳
.....	داده را قابل کشف کنید	۱۶
.....	داده‌هایم را باز کردم، گام بعدی چیست؟	۱۹
.....	به همه دنیا بگوئید!	۱۹
.....	ه سطح انتشار داده باز چیست؟	۲۱
.....	شفافیت و داده باز	۲۳
.....	شباهت‌ها و تمایزات مباحث «شفافیت» و «داده باز»	۲۴
.....	تفاوت شفافیت، افشاگری و گزارشگری تخلف	۲۶
.....	خلاصه‌ی منشور بین‌المللی داده باز	۲۹

۳۲	معرفی مجموعه داده‌های شاخص داده باز
۳۶	ضروریات «داده باز»
۳۶	نمونه‌هایی از پورتال‌های داده باز
۳۶	مزایای داده باز
۳۷	برنامه‌های کاربردی داده باز
۳۹	حکومت باز چیست؟
۴۱	حاکمیت باز چگونه به تغییر ساختارهای حاکمیت می‌انجامد؟
۴۱	عارضه‌یابی و اولویت‌بندی اهداف و مشکلات:
۴۱	ارائه‌ی راه‌کارها، انتخاب راه و برنامه‌ریزی:
۴۲	اجرا:
۴۲	نظارت بر حسن اجرا:
۴۳	ارزیابی اقدامات و فرایندها:
۴۵	خطرات یا آسیب‌های داده حکومتی باز
۴۶	• محور اول: ریسک‌های ذاتاً مرتبط با انتشار داده
۴۸	• محور دوم: ریسک‌های مرتبط با اجرای اقدامات
۴۹	• محور سوم: مدیریت اقدامات انتشار داده
۵۲	منابع:

مبحث اول:

داده باز چیست؟ چه چیزی داده باز حساب می‌شود؟ فرق داده و داده باز در چیست؟...
در این مبحث مفاهیم اولیه از داده، تعریف و بررسی می‌شوند.

داده چیست؟

امروزه همه چیز داده (Data) حساب می‌شود. از شن‌های ریز سواحل گرفته تا منظومه‌ها و سیارات کهکشان‌ها. اما اصولاً داده را مواد خامی می‌دانند که یک واقعیت را توصیف می‌کند. این مواد خام متغیرهای کمی (اعداد و...) یا کیفی (حروف و نمادها) هستند. وقتی داده‌ها کنار هم قرار گرفته و معنادار (پردازش) می‌شوند، در اینجا دیگر داده‌ی خام نیستند، بلکه به اطلاعات (Information) تبدیل شده‌اند. به‌عنوان مثال داده‌های انسان را در نظر بگیرید: رنگ پوست و مو و چشم‌ها، نوع صورت، قد و اندازه، نام و نام خانوادگی، شماره شناسنامه، کد ملی و... که اطلاعات و مشخصات یک انسان حساب می‌شوند.

انواع داده چیست؟

- داده‌های آمار و ارقام
- داده‌های جغرافیایی
- داده‌های حمل و نقل
- داده‌های مالی و بانکی
- داده‌های فرهنگی
- داده‌های علمی
- داده‌های آب و هوایی
- داده‌های طبیعی و محیط زیستی

فراداده چیست؟

هر مطلبی که توضیحی راجع به داده‌ها بدهد را **فراداده** (Meta Data) می‌گویند. فراداده‌ها یا در مشخصات فایل داده هستند، یا به‌صورت جداگانه در صفحه دانلود و بخش توضیحات نوشته می‌شوند. فراداده‌ها معمولاً شامل: منبع و تهیه‌کننده فایل داده، منتشرکننده داده، تاریخ تهیه و انتشار، تعاریف و مفاهیم، واحد اندازه‌گیری و... می‌شود.

تفاوت داده با سند چیست؟

به‌عنوان مثال «مرکز آمار ایران»، آمار و اطلاعات خود را به‌صورت فایل PDF و با توضیحات فراوان و مقدمه منتشر می‌کند. فایل‌های فوق «داده» نیستند، بلکه یک «سند» برای مطالعه و آگاهی است. اما چرا، به‌این دلیل که:

۱. توضیحات و تحلیل‌های مرکز را شامل شده است.
  ۲. برای استفاده از داده‌های موجود در آن اسناد، باید آن‌ها را تایپ، ویرایش و آماده‌سازی کرد.
- در اینجا ما به چیزی می‌گوییم «داده» که در قالب‌های صفحه‌گسترده یا جدولی آمده باشند، مثل فایل‌های اکسل (XLS) و CSV.

مجموعه داده (دادگان) چیست؟

یک جدول که چند سطر و ستون داشته و ارقام و... در آن ثبت شده‌اند را یک مجموعه داده (Dataset) می‌گویند. به صورت خلاصه، هر جدول داده یک دیتاست، دادگان یا مجموعه داده است.

ستون عناوین/تعاریف
Columns Definition

تعداد شهرهای تحت پوشش تلفن همراه: از سال 1384 تا سال 1393 تیتر جدول

تعداد	زمان
999	سال 84
1016	سال 85
1035	سال 86
1071	سال 87
1079	سال 88
1120	سال 89
1163	سال 90
1169	سال 91
2460	سال 92
2646	سال 93

مجموعه داده (جدول)
Dataset

سطر مجموعه داده
Dataset Row

توضیحات اضافی
Meta Data

مقدار مجموعه داده
Dataset Value

ماخذ: سایت مرکز آمار، شرکت مخابرات

داده بسته چیست؟

هر داده‌ای که برای دسترسی به آن محدودیت و هزینه وجود دارد را داده بسته (Closed Data) می‌گویند.

ویژگی‌های داده بسته چیست؟

اگر داده‌ای یک یا تعدادی از ویژگی‌های زیر را داشته باشد، «بسته» حساب می‌شود:

- برای هر بار دسترسی به داده‌ها، مجوز و اجازه‌نامه لازم است.
- داده‌ها فقط برای اعضای یک گروه یا وب‌سایت نمایش داده می‌شوند (یعنی برای دسترسی به داده یا باید عضو سایت شوید یا هزینه‌ای را پرداخت کنید).
- داده‌ها رمزگذاری یا محدود شده‌اند.
- داده‌ها شامل قانون کپی‌رایت می‌شوند (یعنی در هر بار استفاده از داده‌ها، نام منبع باید ذکر شود).
- موتورهای جست‌وجو، سایت‌ها و API برای دسترسی به داده با محدودیت روبرو هستند.
- از نظر زمان استفاده می‌توانند دارای محدودیت باشند.
- داده‌ها قابل تغییر و ترکیب نیستند.
- داده‌ها در فرمت‌های گوناگونی ارائه نمی‌شوند.

داده باز چیست؟

داده باز، داده‌ای است که هر فردی می‌تواند به صورت آزاد و رایگان از آن برای هر مقصودی بدون نیاز به مجوز یا اجازه‌نامه استفاده (استفاده مجدد، توزیع) کند.

ویژگی‌های داده باز چیست؟

هر داده‌ای که ویژگی‌های داده بسته را نداشته باشد را می‌توان یک داده باز دانست، یعنی:

- در دسترس عموم باشد.
- برای استفاده نیازی کسب به اجازه و مجوز نداشته باشد.
- رایگان و بدون هزینه باشند.
- در فرمت‌های گوناگون (CSV, XLS...) ارائه شود.
- بتوان آن‌ها را ویرایش، ترکیب و باز استفاده کرد.

فرق داده با داده باز در چیست؟

داده باز برخلاف داده بسته، دسترسی عمومی دارد. پس اگر داده‌ای بر روی اینترنت برای همه‌ی افراد و کاربران منتشر شده بود، آن داده باز است.

داده حکومتی باز چیست؟

حکومت‌ها و دولت‌ها داده‌های بسیار فراوانی دارند. اگر این داده‌ها را با توجه به یک سری اصول در دسترس مردم قرار دهند، در اینجا ما داده حکومتی باز (Open Government Data) داریم.

آیا داده باز فقط مختص دولت‌هاست؟

خیر. هر فردی یا شرکتی می‌تواند داده‌های خود را به صورت باز منتشر کند. زمانی که یک داده رایگان بوده و حق دسترسی عمومی داشته باشد آن باز محسوب می‌شود.

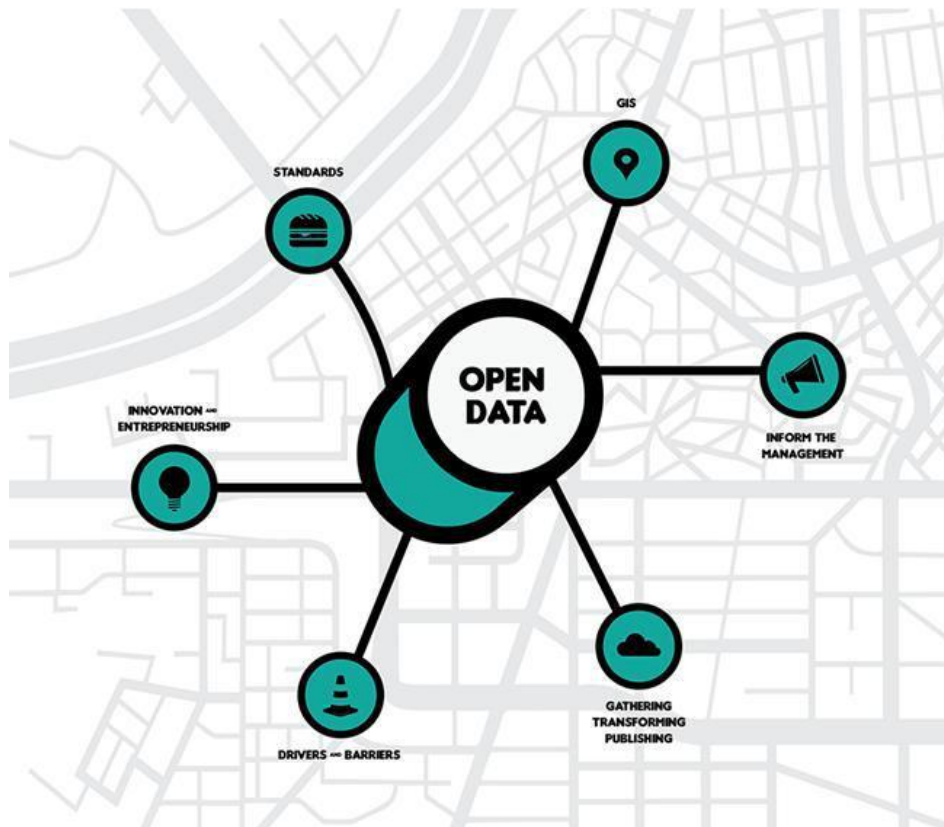
ویژگی‌های داده حکومتی باز چیست؟

- رایگان
- عمومی و بدون نیاز به مجوز
- به‌هنگام و به‌روز بودن
- در فرمت‌های گوناگون
- قابلیت استفاده مجدد
- ماشین‌خوان بودن
- قابل تغییر و ترکیب بودن

مبحث دوم:

در این مبحث چرایی و چگونگی باز کردن داده بررسی می شوند.

باز کردن داده، چرا و چگونه؟

داده‌های دولتی و حکومتی که با صرف بودجه‌ی عمومی جمع‌آوری شده، متعلق به همه است و باید در دسترس همه باشد. البته این به معنی از بین رفتن محرمانگی نیست و پرواضح است که هر داده‌ای هم نباید منتشر شود.

انتشار داده‌های مختلف (یا باز شدن داده‌ها)، به خصوص داده‌های باز حاکمیتی، هم به نفع دولت است و هم به نفع مردم. دولت با انتشار داده‌های خود می‌تواند از تحلیل‌هایی که بر روی آن داده‌ها صورت می‌گیرد، بهره‌مند شود، مشکلات و یافتن راه‌حل آن را به مردم واگذار کند و در یک کلام، مردم بیش‌ازپیش فعالانه وارد مسائل اساسی جامعه خویش می‌شوند. این مشارکت فعالانه مردم در امور دولت و حاکمیت، به افزایش همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت منجر می‌شود. سیاست‌ها و راهکارهای اختیار شده توسط دولت برای مردم پذیرفتنی‌تر می‌شود و هرکس اطلاعاتی دقیق‌تر و واقعی‌تری از بخش‌های مختلف کشور خود خواهد داشت. انتشار باز داده‌های حاکمیتی می‌تواند به گشایش فصلی جدید در تحقیقات و مطالعات دانشگاهی منجر شود که پیش از آن به علت نبود اطلاعات ممکن نبود. باز هم در این بین دولت و ملت باهم از نتایج این تحقیقات و راه‌حل‌هایی که در آن برای مشکلات کشور ارائه می‌شود، بهره می‌برند.

چگونه داده را باز کنیم؟

توصیه ما پیروی از سه قانون مهم هنگام باز کردن داده است:

- ساده و به دور از پیچیدگی عمل کنید. با داده کوچک، ساده و سریع شروع کنید. لزومی ندارد که همه مجموعه داده‌ها همین حالا باز شوند. آغاز کار با باز کردن تنها یک مجموعه داده، یا حتی بخشی از یک مجموعه داده بزرگ، مناسب است – البته هرچه مجموعه داده‌های بیشتری را باز کنید، بهتر است.

به خاطر داشته باشید که منظور از داده باز، **نوآوری** است. حرکت در سریع‌ترین حالت ممکن خوب است زیرا نشان می‌دهد شما قادر به ایجاد حرکت و یادگیری از تجربه هستید. نوآوری همانقدر که درباره موفقیت است درمورد شکست نیز هست و هر مجموعه داده‌ای مفید نیست.

- از ابتدای فرآیند و در طول انجام آن همواره با مخاطبین مشارکت کنید. با کاربران و کاربران مجدد حقیقی و بالقوه داده، چه شهروند باشند، شرکت باشند و یا توسعه‌دهنده، در اولین زمان ممکن و همواره مشارکت کنید. از این طریق اطمینان حاصل می‌شود که نسخه بعدی خدمت شما بیشترین تناسب را خواهد داشت.

لازم است به خاطر داشته باشید که بخش زیادی از داده مستقیماً به دست کاربر نهایی نمی‌رسد، بلکه از طریق **«واسطه‌های اطلاعاتی»** منتقل می‌شود. اینها افرادی هستند که داده را دریافت کرده و آنرا برای ارائه تغییر می‌دهند یا تلفیق مجدد (ریمیکس) می‌کنند. برای مثال، اغلب ما یک مجموعه داده بزرگ از مختصات GPS را نمی‌خواهیم و نیاز نداریم، داشتن یک نقشه را ترجیح می‌دهیم. بنابراین ابتدا با واسطه‌های اطلاعات مشارکت کنید. آنها مواد را **بازاستفاده و بازهدف‌گذاری** می‌کنند.

- ترس‌های متداول و سوء تفاهم‌ها را مورد بررسی قرار دهید. اهمیت این عمل زمانی مشخص می‌شود که با و یا درون سازمان‌های بزرگ نظیر دولت کار می‌کنید. هنگام باز کردن داده، با سوالات و ترس‌های زیادی روبرو خواهید شد. مهم است که (الف) مهم‌ترین سوالات و ترس‌ها را شناسایی کنید و (ب) در سریع‌ترین زمان ممکن به آنها رسیدگی کنید.

برای باز کردن داده چهار مرحله مهم وجود دارند، که هر کدام به تفضیل در ادامه خواهد آمد. ترتیب آنها کاملاً تقریبی است. بسیاری از مراحل را می‌توان به صورت همزمان انجام داد.

۱. **مجموعه(های) داده خود را انتخاب کنید.** مجموعه(های) داده‌ای که قصد دارید باز شود را انتخاب کنید. به خاطر داشته باشید که می‌توانید (و ممکن است لازم باشد) در صورت رویارویی با مشکلاتی در مراحل بعدی، به این مرحله بازگردید.

۲. از یک مجوز باز استفاده کنید.

۱. حقوق مالکیت معنوی موجود در داده را مشخص کنید.
  ۲. از یک مجوز «باز» مناسب استفاده کنید که تمامی این حقوق را تصدیق کرده و از تعریف بازبودن حمایت می‌کند، این تعریف در بخش مربوط به «داده باز چیست» توصیف شد.
  ۳. خوب دقت کنید: اگر قادر به انجام این کار نیستید، به مرحله ۱ بروید و یک مجموعه داده دیگر را امتحان کنید.
۳. **داده را در دسترس قرار دهید:** در حجم بالا و یک فرمت مفید. حتی ممکن است متمایل باشید راه‌های دیگر در دسترس قرار دادن داده نظیر API را بررسی کنید.
۴. **داده را قابل کشف کنید:** آن را روی وبسایت قرار دهید و شاید یک کاتالوگ مرکزی تنظیم کنید تا مجموعه داده‌های باز شما را فهرست کند.

مجموعه(های) داده را انتخاب کنید

مرحله نخست انتخاب مجموعه(های) داده‌ایی است که قصد باز کردن آنها را دارید. البته به خاطر داشته باشید که تمام فرآیند باز کردن داده قابلیت تکرار شونده‌گی دارد و در صورت رویارویی با مشکلات در مراحل بعدی، می‌توانید به این مرحله بازگردید.

اگر از قبل و به طور دقیق می‌دانید قصد باز کردن چه مجموعه(های) داده‌ای را دارید، می‌توانید مستقیماً به بخش بعدی بروید. با این وجود، در بسیاری موارد، بخصوص در مورد سازمان‌های بزرگ، انتخاب اینکه روی کدام مجموعه داده تمرکز شود، یک چالش محسوب می‌شود. در این مورد شخص چگونه باید ادامه دهد؟ ایجاد این فهرست باید یک فرآیند سریع باشد که تعیین می‌کند برای شروع کدام مجموعه‌های داده را می‌توان باز کرد. در مراحل بعدی زمان بررسی جزء به جزء اینکه هر مجموعه داده مناسب هست یا خیر وجود دارد. لزومی ندارد که فهرست جامعی از مجموعه‌های داده خود ایجاد کنید. **مهمترین نکته‌ای که باید در ذهن داشته باشید این است که آیا اصلاً امکان انتشار این مجموعه داده (چه به صورت باز چه به هر شکل دیگری) وجود دارد یا خیر.**

پرسش از جامعه

توصیه ما این است که در وهله نخست از جامعه پرسش کنید. اینها همان اشخاصی هستند که به داده دسترسی خواهند یافت و از آن استفاده خواهند کرد، و احتمالاً درک خوبی دارند از اینکه کدام داده ارزشمند است.

۱. فهرست کوتاهی از مجموعه داده‌های بالقوه آماده کنید که خواهان باز خورد درباره آنها هستید. لزومی ندارد این فهرست مطابق با انتظارات شما باشد، نیت اصلی این است که نسبت به تقاضای داده درک بهتری به دست آورید. این عمل را می‌توان براساس کاتالوگ‌های داده باز در دیگر کشورها انجام داد.

۲. درخواست ارائه نظر بدهید.

۳. درخواست خود را در یک صفحه وب تبلیغ کنید. اطمینان حاصل کنید که می‌توان از طریق URL به تقاضا دسترسی پیدا کرد. به این طریق، زمانی که از طریق رسانه‌های اجتماعی به اشتراک گذاشته می‌شود، به راحتی می‌توان به تقاضا دست یافت.

۴. راه‌های آسان برای پاسخ‌دهی فراهم کنید. از گزینه نیاز به ثبت نام اجتناب کنید زیرا تعداد پاسخ‌ها را کاهش می‌دهد.

۵. تقاضا را در فهرست‌های پستی مرتبط، اتاق‌های گفتگو و بین اشخاص دست به دست کنید و آنها را به صفحه وب اصلی ارجاع دهید.

۶. یک رویداد مشاوره برگزار کنید. اطمینان حاصل کنید که آن را در زمان مناسبی برگزار می‌کنید طوری که عموم صاحبان کسب و کار، مهیاکنندگان داده و مقامات رسمی بتوانند در آن شرکت کنند.

۷. از یک سیاستمدار درخواست کنید تا از طرف موسسه شما سخنرانی کند. بسیار محتمل است که داده باز به عنوان بخشی از یک سیاست وسیع‌تر برای افزایش دسترسی به اطلاعات دولتی قرار گیرد.

مبنای هزینه (مبنای قیمت تمام شده)

موسسات چه مقدار پول صرف گردآوری و نگهداری داده‌های خود می‌کنند؟ اگر آنها پول هنگفتی صرف یک مجموعه داده خاص می‌کنند، به احتمال زیاد دیگران دوست دارند به آن دسترسی داشته باشند. سوالی که لازم است به آن پاسخ دهید این است که «چرا باید دیگران به صورت رایگان به اطلاعاتی دست یابند که بسیار گران است؟». پاسخ این است که هزینه توسط بخش خصوصی بلعیده می‌شود تا عملیات خاصی اجرا شود. هزینه ارسال داده، پس از گردآوری، به یک شخص ثالث تقریباً موضوع مهمی نیست. بنابراین، نباید هزینه‌ای به آنها داد.

سهولت انتشار

گاهی اوقات به جای اینکه تصمیم بگیریم کدام داده ارزشمندتر است، خوب است نگاهی بیاندازیم به اینکه کدام داده راحت‌تر در دست عموم قرار می‌گیرد. انتشارهای کوچک و آسان می‌تواند به عنوان یک کاتالیزور برای تغییرات رفتاری بزرگ‌تر درون سازمانها عمل کند. با این وجود در مورد این رویکرد مراقب باشید. شاید در نمونه‌ای این انتشارهای کوچک دارای چنان ارزش کمی باشد که چیزی از آنها بدست نیاید. اگر این اتفاق روی دهد، ممکن است اعتقاد به کل پروژه تضعیف شود.

همکاران خود را مشاهده کنید

داده باز یک جنبش رو به رشد است. احتمالاً افراد زیادی در منطقه شما حضور دارند که از آنچه در سایر مناطق می‌گذرد، مطلع هستند. فهرستی تنظیم کنید از شالوده آنچه که آن موسسات در حال انجام آن هستند.

از یک مجوز باز استفاده کنید (باز بودن قانونی)

در بسیاری از حوزه‌های قضایی، حقوق مالکیت معنوی در داده وجود دارند که مانع استفاده، بازاستفاده و بازتوزیع داده بدون مجوز مشخص توسط اشخاص ثالث می‌شود. حتی در جاهایی که وجود حقوق غیرقطعی است، استفاده از مجوز صرفاً به خاطر شفافیت اهمیت دارد. بنابراین، اگر قصد دارید داده خود را در دسترس قرار دهید، باید یک مجوز روی آن بگذارید و اگر بخواهید داده‌تان باز باشد اهمیت مجوز بیشتر هم می‌شود. از چه مجوزهایی می‌توانید استفاده کنید؟ توصیه ما این است که برای داده «باز» از یکی از مجوزهایی استفاده کنید که با تعریف باز سازگار و برای داده مناسب باشد. این فهرست (همراه با دستورالعمل استفاده) را می‌توانید در آدرس زیر پیدا کنید:

<http://opendefinition.org/licenses/> •

یک دستورالعمل کوتاه یک صفحه‌ای در مورد استفاده از مجوز داده باز را می‌توان در سایت Open Data Commons به آدرس زیر یافت:

<http://opendatacommons.org/guide/> •

داده را در دسترس قرار دهید (باز بودن فنی)

لازم است داده باز به لحاظ فنی و همچنین قانونی باز باشد. به طور خاص، لازم است داده به صورت **حجیم** در یک **فرمت قابل خواندن توسط ماشین** در دسترس باشد.

در دسترس

داده باید تنها براساس هزینه منطقی بازتولید، ترجیحا به صورت **دانلود رایگان** از طریق اینترنت قیمت گذاری شود. این مدل قیمت گذاری به این دلیل به دست آمد که موسسه شما زمانی که داده را برای استفاده ارائه می کند، نباید متحمل هیچ هزینه ای شود.

به صورت حجیم

داده باید به صورت یک **مجموعه کامل** در دسترس باشد. چنانچه شما دارای دفتر ثبتی هستید که تحت مقررات گردآوری شده است، تمام دفتر ثبت باید برای دانلود در دسترس باشد. یک API وب یا سرویس مشابه می تواند بسیار مفید باشد، اما هرگز جایگزینی برای دسترسی حجیم محسوب نمی شود.

در یک فرمت باز و قابل خواندن توسط ماشین

بازاستفاده از داده تحت کنترل بخش خصوصی نباید تابع محدودیت های حق امتیاز باشد. از آن مهم تر، اطمینان از اینکه فرمت های قابل خواندن توسط ماشین ارائه می دهید، حداکثر بازاستفاده را میسر می کند. برای نمایش این موضوع، به آمارهای منتشر شده در **اسناد PDF (فرمت سند قابل حمل)** دقت کنید که اغلب برای پرینت با کیفیت بالا مورد استفاده قرار می گیرد. درحالی که این آمار قابل خواندن توسط انسان هستند، استفاده از آنها برای کامپیوتر بسیار دشوار است. این مسئله توانایی دیگران در بازاستفاده از آن داده را به شدت محدود می کند. در اینجا به تعدادی سیاست اشاره می کنیم که بسیار مفید خواهند بود:

- ساده و به دور از پیچیدگی باشید.
- سریع حرکت کنید.
- عمل گرا باشید.

به طور خاص انتشار داده خام همین حالا بهتر از داده کامل بعد از شش ماه است!

راه های مختلفی برای در دسترس قرار دادن داده وجود دارند. در عصر اینترنت، طبیعی ترین روش، انتشار به صورت **آنلاین** است. در این مدل گوناگونی های زیادی وجود دارند. در ساده ترین حالت، موسسات داده های خود را از طریق وبسایت های خود در دسترس قرار می دهند و یک کاتالوگ مرکزی بازدیدکنندگان را به منبع مناسب هدایت می کند. با این وجود، گزینه های دیگری هم وجود دارند. زمانی که **اتصال محدود** یا **سایز داده بسیار بزرگ** باشد، توزیع از طریق دیگر فرمت ها ضرورت می یابد. این بخش همچنین به راه های دیگری می پردازد که می توان از آنها برای پایین نگه داشتن قیمت ها استفاده کرد.

روش‌های آنلاین

از طریق وبسایت فعلی شما

تامین فایل‌هایی جهت دانلود از صفحات وب، سیستمی است که تیم محتوای وبسایت سازمان/کسب و کار شما با آن آشنا تر است. همانطور که شما در حال حاضر دسترسی به اسناد موضوع را فراهم می‌کنید، انتشار فایل‌های داده از این طریق نیز بسیار مطلوب است.

یکی از مشکلات این رویکرد این است که برای یک شخص بیرونی یافتن اطلاعات بروزرسانی شده بسیار دشوار است. این ویژگی باری روی دوش افرادی می‌گذارد که با استفاده از داده شما ابزارهایی تولید می‌کنند.

از طریق سایت‌های شخص ثالث

بسیاری از منابع تبدیل به مراکز داده در زمینه‌های خاص شده‌اند. برای مثال، هدف از طراحی pachube.com، برقراری ارتباط بین افراد دارای حسگر با اشخاصی است که تمایل به دریافت داده از آنها دارند. سایت‌هایی چون Infochimps.com و Talis.com به موسسات بخش خصوصی اجازه می‌دهند تا مقادیر عظیم داده را به صورت رایگان ذخیره کنند. سایت‌های شخص ثالث هم ممکن است بسیار مفید باشند. دلیل اصلی این است که آنها از قبل جمعی از افراد علاقمند و دیگر مجموعه‌های داده را گرد هم آورده‌اند. وقتی که داده شما بخشی از این پلتفرم‌ها باشد، نوعی بهره مرکب مثبت ایجاد می‌شود.

پلتفرم‌های داده در مقیاس گسترده از قبل زیرساخت‌هایی را فراهم کرده‌اند که از تقاضا حمایت می‌کنند. آنها غالباً تحلیلگران و اطلاعات مصرف را ارائه می‌دهند. برای سازمان‌های بخش خصوصی، این پلتفرم‌ها غالباً رایگان هستند.

این پلتفرم‌ها دو بها دارند: نخستین بها، عدم وابستگی است. لازم است موسسه شما قادر باشد کنترل امور را تسلیم دیگران کند. این موضوع اغلب به لحاظ سیاسی، قانونی یا عملیاتی دشوار است. بهای دوم بازبودن است. اطمینان حاصل کنید که پلتفرم داده شما برای همه افراد قابل دسترسی باشد. توسعه‌دهندگان نرم افزار و دانشمندان از سیستم‌های عملیاتی زیادی استفاده می‌کنند، از تلفن‌های هوشمند تا ابر کامپیوترها، همگی باید قادر باشند به داده دسترسی پیدا کنند.

از طریق سرورهای FTP

روشی که نسبت به باقی روش‌ها اندکی قدیمی‌تر است، تامین دسترسی به فایل‌ها از طریق پروتکل انتقال فایل (FTP) است. این روش در صورتی مفید است که مخاطب شما فنی باشد، نظیر توسعه‌دهندگان نرم افزار و دانشمندان. سیستم FTP به جای HTTP کار می‌کند، اما به طور خاص برای پشتیبانی از انتقال فایل طراحی شده است.

FTP دیگر چندان مورد استقبال قرار نمی‌گیرد. در کنار فراهم نمودن یک وبسایت، دسترسی از طریق سرور FTP بسیار شبیه به فولدرهای روی کامپیوتر است. بنابراین، گرچه برای هدف ما مناسب است، ظرفیت بسیار کمی برای شرکت‌های توسعه وب وجود دارد که قبل از سفارشی کردن آن، بتوانند هزینه‌ای دریافت کنند.

به عنوان تورنت

BitTorrent سیستمی است که به همراه نقض حق چاپ انحصاری برای سیاستگزاران شناخته شده است. BitTorrent از فایل‌هایی استفاده می‌کند که تورنت نامیده می‌شوند و با تقسیم هزینه توزیع فایل‌ها بین تمامی افرادی که به آن فایل‌ها دسترسی پیدا می‌کنند، عمل می‌کند. به جای اینکه سرورها دارای بار اضافی شوند، همراه با افزایش تقاضا، موجودی نیز افزایش پیدا می‌کند. به همین دلیل است که این سیستم برای به اشتراک‌گذاری فیلم بسیار موفق است. **یک روش فوق‌العاده کارآمد برای توزیع حجم بسیار بالایی داده است.**

به عنوان یک رابط برنامه‌نویسی کاربردی (API)

داده را می‌توان از طریق **رابط برنامه‌نویسی کاربردی** منتشر کرد. این رابط‌ها بسیار محبوب شده‌اند. به جای ارائه همه داده به صورت حجیم در یک فایل بزرگ، رابط‌ها به برنامه‌نویسان اجازه می‌دهند مقدار مشخصی داده انتخاب کنند. API ها معمولاً به یک مجموعه داده متصل هستند که در زمان واقعی بروزرسانی می‌شود. به این معنا که در دسترس قرار دادن اطلاعات از طریق API به ما اطمینان می‌دهد که به روز است. انتشار داده خام به میزان حجیم باید دغدغه اصلی همه ابتکارات داده باز باشد. تامین یک API، هزینه‌هایی دارد:

۱. **قیمت:** آنها نیازمند توسعه و نگهداری به مراتب بیشتر نسبت به ارائه فایل‌ها هستند.
۲. **انتظارات:** به منظور پرورش جمعی از استفاده‌کنندگان پشت سیستم، مهم است که قطعیت را تامین کنیم. زمانی که مشکلاتی بوجود می‌آیند، از شما انتظار می‌رود هزینه تعمیر آنها را متقبل شوید.

دسترسی به داده حجیم موارد زیر را پدید می‌آورند:

- **هیچ وابستگی** به ارائه‌دهنده اصلی داده وجود ندارد، به این معنا که اگر دگرگونی در ساختار روی دهد یا چرخه بودجه شرایط را تغییر دهد، داده همچنان در دسترس است.
- هر شخص دیگری می‌تواند یک نسخه از آن بدست بیاورد و آن را **بازتوزیع** کند. این عمل هزینه توزیع از موسسه منبع را کاهش می‌دهد و وابستگی به فرد یا بخش خاص را از بین می‌برد.
- دیگران می‌توانند خدمات خود را با استفاده از داده **توسعه** دهند، زیرا اطمینان دارند که داده از آنها گرفته نخواهد شد.

ارائه داده در مقیاس حجیم به دیگران اجازه می‌دهد که داده را فراتر از اهداف اصلی آن مورد استفاده قرار دهند. برای مثال، اجازه می‌دهد داده به فرمت جدید تغییر کند، به دیگر منابع متصل شود، یا در چندین مکان، آرشیو و صورت‌برداری شود. درحالی‌که ممکن است جدیدترین نسخه داده از طریق API در دسترس قرار گیرد، داده خام باید به صورت حجیم در بازه‌های منظم در دسترس قرار گیرد. برای مثال، **مرکز خدمات آماری یورواستات** یک قابلیت دانلود حجیم دارد که بیش از ۴۰۰۰ فایل داده را در خود جای داده است. دو بار در روز به روزرسانی می‌شود، داده را در فرمت TSV (مقادیر با تب از یکدیگر جدا می‌شوند) ارائه می‌دهد و حاوی اسنادی درباره قابلیت دانلود و همچنین فایل‌های داده است. یک نمونه دیگر، **کاتالوگ داده کلمبیا** است که علاوه بر تامین داده به صورت زنده، امکان دانلود داده در فرمت‌های CSV و XLS را فراهم می‌کند.

داده را قابل کشف کنید

داده باز بدون مصرف کننده معنا ندارد. باید اطمینان حاصل کنید که افراد می توانند مواد منبع را یافت کنند. این بخش رویکردهای مختلف را بررسی می کند.

یکی از مهم ترین نکات، تامین یک فضای خنثی است که بتواند بر سیاست های درون موسسه ای و چرخه های آتی بودجه فائق آید. مرزهای حوزه های قضایی، چه از نظر بخشی چه جغرافیایی، می تواند همکاری را دشوار کند. با این وجود، مزایای قابل توجهی در تلفیق نیروها وجود دارد. هرچقدر کشف داده برای یک فرد بیرونی ساده تر باشد، ابزارهای مفید و جدید با سرعت بیشتری تولید خواهند شد.

ابزارهای موجود

تعدادی ابزار هستند که روی وب به صورت زنده موجود هستند و به طور خاص برای قابلیت کشف شدن داده طراحی شده اند.

یکی از برجسته ترین آن ها [DataHub](#) است که یک کاتالوگ و محل ذخیره سازی داده برای مجموعه های داده از سرتاسر جهان به شمار می رود. این سایت به اشخاص و سازمان ها این امکان را می دهد که مواد را منتشر کنند و به استفاده کنندگان داده امکان می دهد مواد مورد نیاز خود را بیابند. علاوه بر این، چندین کاتالوگ تخصصی برای بخش ها و مکان های مختلف وجود دارند. بسیاری از اجتماعات علمی اغلب به دلیل لزوم نشر داده، یک سیستم کاتالوگ را برای رشته های خود ایجاد کرده اند.

برای دولت

از ابتدا روش معمول آن بوده است که یک وزارتخانه پیشرو **کاتالوگی برای داده های دولتی** ایجاد کند. هنگام ایجاد یک کاتالوگ، سعی کنید برخی ساختارها را ایجاد کنید که به ادارات زیادی اجازه می دهد به آسانی اطلاعات خودشان را در جریان نگه دارند.

در برابر فشار برای ساخت نرم افزار برای پشتیبانی از کاتالوگ در برابر آسیب، مقاومت کنید! راه حل های نرم افزاری باز و رایگانی وجود دارند (نظیر [CKAN](#)) که از قبل توسط بسیاری دولت ها به کار گرفته شده اند. از این رو، سرمایه گذاری روی یک پلتفرم دیگر ضروری نیست.

موارد اندکی در اغلب کاتالوگ های داده باز وجود ندارند. برنامه شما می تواند موارد زیر را در نظر بگیرد:

- ایجاد مسیری برای اینکه به بخش های دولتی و خصوصی اجازه دهیم داده خود را اضافه کنند. در نظر گرفتن کاتالوگ به عنوان کاتالوگ منطقه، به جای کاتالوگ دولت منطقه ای ارزشمند است.

- تسهیل بهبود داده توسط صدور مجوز برای مشتقات مجموعه‌های داده که به صورت کاتالوگ در آیند. برای مثال، شخصی ممکن است آدرس‌ها را **ژئوکد** کند و ممکن است بخواهد آن نتایج را با همه به اشتراک بگذارد. اگر تنها نسخ تکی مجموعه‌های داده را ارائه کنید، این بهبودها مخفی باقی می‌مانند.
- در مورد ظاهر شدن داده خود در جاهای دیگر صبور باشید. به عبارت دیگر، احتمال دارد محتوای شما برای جوامع علاقمند تکثیر شود. اگر شما داده نظارت وضعیت آب و هوا را در دسترس داشته باشید، ممکن است داده شما در کاتالوگی برای هواشناسی‌ها و متخصصین محیط زیست ظاهر شود.
- اطمینان حاصل کنید که دسترسی منصفانه است. سعی کنید از ایجاد دسترسی محرمانه برای مقامات یا محققان اجتناب کنید زیرا این عمل همکاری و مشارکت جامعه را تضعیف می‌کند.

برای جامعه شهروندی

تمایل به ایجاد **کاتالوگ‌های مکمل برای داده‌های غیررسمی** داشته باشید!

بسیار بعید است که دولت‌ها با منابع غیررسمی و غیرمعتبر همکاری کنند. مقامات همواره هزینه زیادی متحمل شده‌اند تا مطمئن شوند شرم‌سازی سیاسی یا آسیب‌های دیگری بخاطر سوءاستفاده از داده یا اعتماد بیش از اندازه به داده وجود نخواهد داشت. بعلاوه، دولت‌ها اغلب تمایلی به حمایت از فعالیت‌هایی ندارند که اطلاعات آنها را با اطلاعات کسب و کارها مخلوط کند. دولت‌ها به حق در مورد انگیزه‌های سود شکاک هستند. بنابراین، یک **کاتالوگ مستقل برای گروه‌های جامعه، کسب و کارها و دیگران ضروری** به نظر می‌رسد.

مبحث سوم:

در این مبحث روش ها و گام های انتشار داده بررسی می شوند.

داده‌هایم را باز کردم، گام بعدی چیست؟

چگونگی بازاستفاده از اطلاعات دولتی به لحاظ قانونی و فنی را بررسی کردیم. مرحله بعدی تشویق دیگران به استفاده از داده است. این بخش به موارد اضافی می‌پردازد که انجام آن‌ها **بازاستفاده داده** را ارتقا می‌دهد.

به همه دنیا بگوئید!

اول و مهم‌تر از همه، اطمینان حاصل کنید از این حقیقت حمایت می‌کنید که کمپینی را شروع کرده‌اید تا داده باز را در حوزه مسئولیت خود ارتقا دهید. چنانچه گروهی از مجموعه داده‌ها را باز کنید، قطعاً صرف اندکی وقت جهت اطمینان از اینکه مردم می‌دانند (یا حداقل می‌فهمند) شما این کار را انجام داده‌اید، ارزش دارد. علاوه بر مواردی چون نشر در مطبوعات، آگهی روی وبسایت و غیره، می‌توانید موارد زیر را نیز در نظر بگیرید:

- برقراری ارتباط با سازمان‌ها یا اشخاص برجسته که به فعالیت در این حوزه علاقمند هستند.
- مراجعه به فهرست‌های پستی یا گروه‌های شبکه‌های اجتماعی مرتبط
- تماس مستقیم با استفاده‌کنندگان بالقوه‌ای که می‌شناسید و ممکن است به این داده علاقمند باشند.

درک مخاطب خود

همانند همه ارتباطات عمومی، مشارکت با جامعه داده باید هدفمند باشد. همانند همه گروه‌های ذینفع، پیام صحیح اگر به حوزه نادرستی هدایت شود، ممکن است هدر برود. **جوامع دیجیتال** تمایل زیادی به اشتراک‌گذاری اطلاعات جدید دارند، با این وجود آن‌ها خیلی سریع این اطلاعات را مصرف می‌کنند. پیام‌های خود را به گونه‌ای بنویسید که انگار نگاهی اجمالی به آن خواهد شد، نه اینکه عمیقاً و انتقادی مورد بررسی واقع شود.

اعضای جامعه فنی در مقایسه با عامه مردم کمتر از ویندوزهای MS (مایکروسافت) استفاده می‌کنند. **بنابراین نباید اسناد را در فرمت آفیس MS ذخیره کنید** زیرا تنها به صورت آفلاین قابل خواندن است. دو دلیل برای این کار وجود دارد:

- ✓ دلیل نخست اینکه قابلیت دسترسی به این اسناد کمتر خواهد شد. به جای سندی که شما روی صفحه کامپیوتر خود می‌بینید، خوانندگان ممکن است نسخه ناقصی در یک نرم‌افزار جایگزین ببینند.
- ✓ دوم، موسسه شما یک پیام ضمنی ارسال می‌کند و آن پیام این است که شما تمایلی به گام برداشتن به سوی توسعه‌دهندگان ندارید. در عوض، نشان می‌دهید که انتظار دارید جامعه فنی به سوی شما بیاید.

مطالب خود را روی سایت‌های شخص ثالث بارگذاری کنید

وبلاگ‌های بسیاری، خوانندگان زیادی در حوزه‌های موضوعی تخصصی گردهم آورده‌اند. افزودن مقاله‌ای درباره ابتکار شما روی سایت آن‌ها ممکن است مفید باشد. این عمل برای هر دو طرف سودمند است. شما علاقه بیشتر و آن‌ها یک پست وبلاگ رایگان در حوزه موضوعی خود دریافت می‌کنند.

ارتباطات خود با رسانه‌های اجتماعی را بیشتر دوستانه کنید! اینکه انتظار داشته باشیم مقامات دولتی زمان زیادی صرف مشارکت در رسانه‌های اجتماعی کنند، چندان واقع‌گرایانه نیست. با این وجود، موارد زیادی وجود دارند که می‌توانید با انجام آن‌ها اطمینان حاصل کنید محتوای شما به راحتی میان استفاده‌کنندگان فنی به اشتراک گذاشته می‌شود. چند توصیه:

➤ صفحات خاص برای هر محتوا ایجاد کنید.

زمانی که پیامی با دیگران به اشتراک گذاشته می‌شود، دریافت‌کننده ارجاع به سرعت به دنبال محتوای مرتبط خواهد رفت.

➤ از اعمال فشار روی مردم برای دانلود انتشار مطبوعاتی خود اجتناب کنید

انتشار مطبوعاتی خوب است! آن‌ها پیام‌های کوتاهی درباره یک موضوع خاص هستند. با این وجود، اگر لازم است افراد محتوا را دانلود کنند و برای این منظور خارج از یک جستجوگر وب بروند، افراد کمتری آن را مطالعه خواهند کرد یا افراد کمتری روی دکمه دانلود کلیک خواهند کرد.

➤ استفاده از یک مجوز باز برای محتوای خود را مد نظر قرار دهید.

علاوه بر اطمینان بخشی از مجاز بودن این عمل برای افرادی که می‌خواهند محتوای شما را به اشتراک بگذارند، شما این پیام را ارسال می‌کنید که موسسه شما باز بودن را درک می‌کند. محتمل است که تأثیر این اقدام شما بر حامیان داده باز بسیار بیشتر از هر جمله خاصی باشد که شما در مطبوعات بیان می‌کنید.

رسانه‌های اجتماعی

صرف ساعت‌ها وقت در سایت‌های رسانه‌های اجتماعی برای موسسات دارای کمبود نقدینگی فاقد کارایی است. یکی از مهم‌ترین روش‌هایی که صدای شما در این انجمن‌ها شنیده می‌شود، حصول اطمینان از این است که پست‌های وبلاگ به راحتی قابل به اشتراک‌گذاری هستند. به این معنا که قبل از خواندن بخش بعدی، اطمینان حاصل کنید که بخش قبلی را خوانده‌اید. با داشتن این مهم در ذهن، در اینجا چند پیشنهاد ارائه می‌کنیم:

• انجمن‌های گفتگو

- **توییتر** به عنوان پلتفرم منتخب برای توزیع سریع اطلاعات پدید آمده است. هر آیتی که با هشتگ #داده‌باز تگ شده باشد سریعاً توسط هزاران نفر دیده می‌شود.
- **لینکدین** مجموعه بزرگی از گروه‌ها دارد که داده‌باز را هدف قرار داده‌اند.

در حالی که فیسبوک برای مخاطب عام عالی است، توسط جامعه داده‌باز چندان مورد توجه واقع نشده است.

- سایت‌های گردآوری لینک

محتوای خود را در سایت‌های گردآورنده لینک ارائه دهید. در حال حاضر Reddit و Hacker News دو مورد از بزرگترین سایت‌ها در این عرصه هستند. به میزان کمتری، Slashdot و Digg نیز ابزار مفیدی در این حوزه به شمار می‌روند. این سایت‌ها تمایل دارند حجم زیادی از ترافیک خود را به مطالب جذاب اختصاص دهند. همچنین شدیداً روی حوزه‌های موضوعی تمرکز می‌کنند.

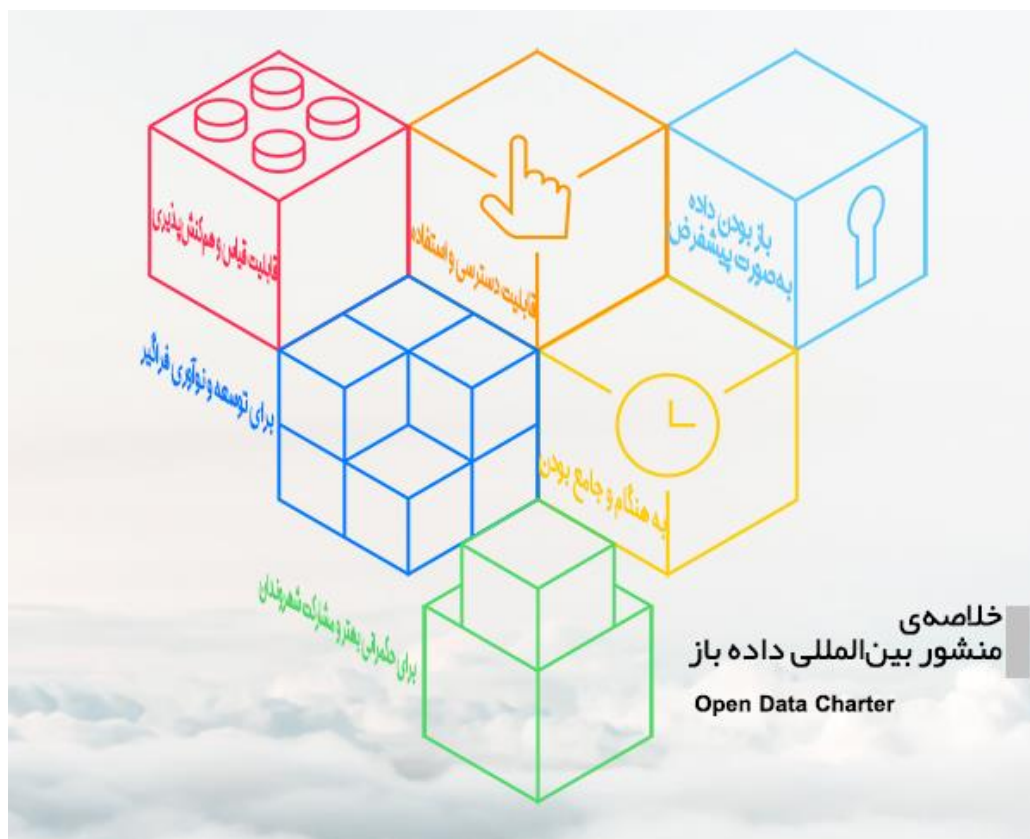
۵ سطح انتشار داده‌باز چیست؟

تیم برنرزیلی مخترع وب و نظریه پرداز داده‌باز، استاندارد ۵ سطحی برای کیفیت داده‌های باز معروف به **داده‌های ۵ ستاره (۵ Satar Data)** تعریف کرده است:

- در سطح اول (یک ستاره) نوع و فرمت داده اهمیت نداشته و مهم این است که داده‌ها با **مجوز باز (open license)** در دسترس همه قرار بگیرند. مثلاً اگر شما داده‌های تان را برای همه‌ی افراد و کاربران وب منتشر کنید، این داده‌ها در سطح اول قرار می‌گیرند.
- در سطح دوم، داده‌هایی قرار می‌گیرند که دارای **ساختارهای صفحه‌گسترده و جدولی** مثل اکسل (XLS) باشند.
- سطح سوم مشابه سطح دوم است، یعنی داده‌های مرتب‌شده با ساختار جدول، اما تفاوت اصلی در فرمت داده‌هاست. به‌عنوان مثال، داده‌های با فرمت XLS را فقط با مایکروسافت اکسل می‌توان مشاهده و ویرایش کرد. فرمت‌هایی مثل CSV **عمومی** بوده و همه می‌توانند از آن استفاده کنند. پس اگر داده‌های اکسل (XLS) خود را به CSV تبدیل کنید، سه ستاره می‌گیرند. ضمن آن‌که این داده‌ها **ماشین‌خوان** هم هستند.
- در سطح چهارم (چهار ستاره)، داده‌ها نه در فایل‌ها، بلکه در **صفحات وب** منتشر می‌شوند و هر کدام آدرس اختصاصی خود را دارند. یعنی برای مشاهده داده‌ها نیازی به فایل و نرم‌افزار ندارید چرا که داده‌ها از طریق کدهای HTML و XML نوشته می‌شوند. در این حالت می‌توان داده‌ها را به یکدیگر **لینک** کرد.
- در سطح آخر همه‌ی داده‌ها باز بوده و به یکدیگر لینک و مرتبط هستند. در این جا **شبکه‌ای از داده‌ها** را داریم که به یکدیگر وصل هستند.

مبحث چهارم:

در این مبحث موضوعات مرتبط با داده باز (شفافیت، منشور داده باز...) بررسی می‌شوند.

شفافیت و داده‌باز

شفافیت چیست؟

حسن عمید، شفافیت را «ویژگی هر چیز لطیف و نازک که از پشت آن اشیای دیگر نمایان باشند، مانند بلور و شیشه» عنوان می‌کند (عمید، ۱۳۸۱). شفافیت با کلمه‌ی Transparency در زبان انگلیسی معادل است. ریشه‌ی لاتین آن، کلمه‌ی «transparēre» است که از دو بخش تشکیل شده است؛

trans- به معنای درون (through) و parēre به معنای آشکار (appear)؛ (Online Etymology Dictionary).

در حقیقت نور نیز بعنوان حامل اطلاعات به واسطه‌ی جسم شفاف و شیشه‌ای، اطلاعات را از فرستنده به سمت گیرنده انتقال می‌دهد و موجب می‌شود اطلاعات توسط شخص ناظر دریافت شوند. با الهام از صفت شفافیت در اجسام، مفهوم شفافیت به ادبیات حاکمیت نیز وارد شده است که به معنای امکان رؤیت اتفاقات درون نهادهای قدرت می‌باشد، یعنی **شفافیت، بعنوان «حق» مردم برای دسترسی به اطلاعات عمومی**.

چرا شفافیت لازم است؟

شفافیت می‌تواند گستره‌ای از پیامدها را در پی داشته باشد! شفافیت ابتدا به ساکن برای مبارزه با فساد در حاکمیت‌ها برجسته شد. مبارزه با فساد، اولین و روشن‌ترین پیامد شفافیت است، اما پیامدهای شفافیت به آن ختم نشده و مواردی مانند **بهبود عملکرد و کیفیت، ارتقاء کارایی، افزایش پاسخگویی، افزایش اعتماد عمومی به حاکمیت و نهادهای قدرت** را نیز شامل می‌شود.

شفافیت چگونه ممکن است؟

چگونگی انتشار اطلاعات، خود مبحث مفصلی را در بر می‌گیرد که در قالب «**داده‌باز**» و «**استانداردهای ارائه‌ی اطلاعات**» شناخته می‌شود. شاید بتوان گفت مهم‌ترین مباحث امروزه حول محور چگونگی ایجاد شفافیت است. شفافیت همواره اهمیت خاصی در حاکمیت داشته است اما در عصر جدید و با ظهور **ابزارهای فاوا** به مرحله‌ی جدیدی وارد شده است. پیش از این، **ابزارها و رسانه‌هایی همچون روزنامه، رادیو و تلویزیون**، شفافیت نهادهای قدرت را رقم می‌زدند، اما با ظهور فناوری‌های مبتنی بر شبکه، انقلابی در حوزه‌ی شفافیت رخ داده است. به‌طور خلاصه، ابزارهای نوین فاوا این امکان را میسر کرده‌اند که اطلاعات بصورت «**داده‌باز**» منتشر شوند، یعنی از طریق سامانه‌های مبتنی بر شبکه (وب)، به موقع، رایگان، همیشه و برای همه در دسترس و قابل باز نشر باشند.

هر داده یا اطلاعاتی باز محسوب می‌شود، در صورتی که بدون محدودیت بتوان به آن دسترسی داشت، از آن استفاده نمود و آن را باز نشر داد (Open Knowledge Foundation و Sunlight Foundation).

در حالت ایده‌آل، چنین داده‌هایی باید در قالب‌های قابل خوانش توسط انسان (مانند PDF, DOC, HTML) و نیز ماشین (مانند JSON, CSV, RDF, XMP) ارائه گردند.

شباهت‌ها و تمایزات مباحث «شفافیت» و «داده باز»

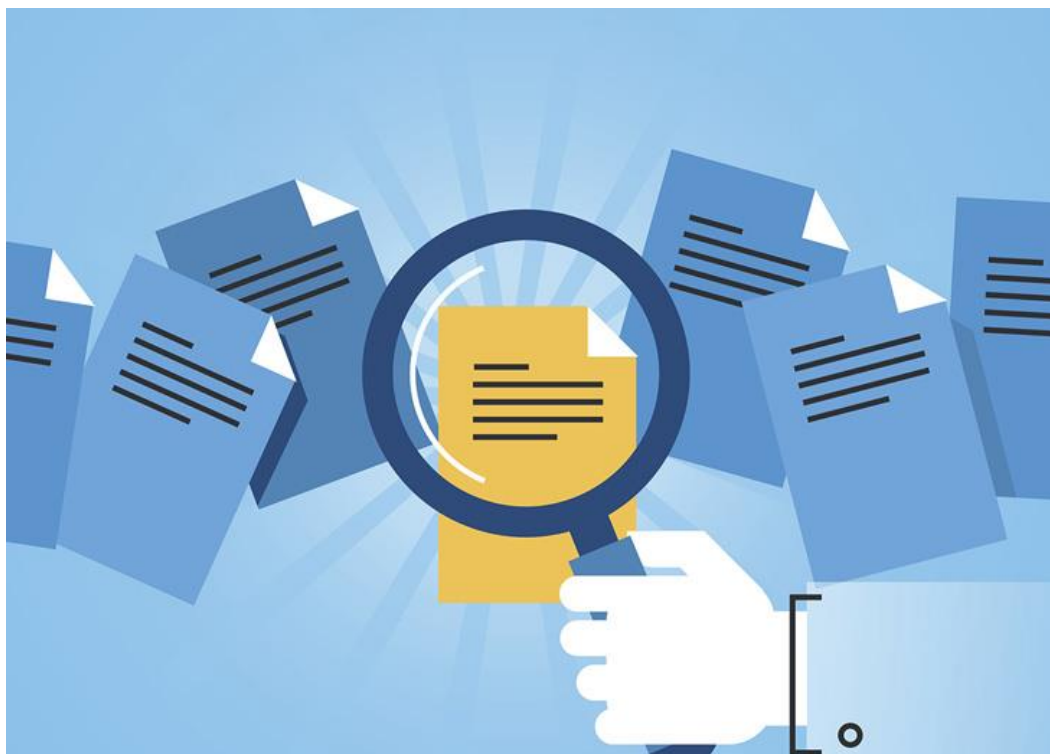
مفاهیم شفافیت و داده باز، در متون مختلف به کرات و به سهولت بجای یکدیگر بکار می‌روند، چرا که ویژگی‌های مشترک و شباهت‌های زیادی دارند که برخی از آنها عبارت‌اند از:

- هر دو مفهوم بر ضرورت انتشار اطلاعات توسط دولت (با کمترین هزینه و سهل‌الوصول‌ترین شکل خود) تأکید می‌کنند؛
- هر دو دارای ابعاد جدی قانونی، فنی و فرهنگی هستند؛
- هدف اصلی هر دو افزایش کارآمدی حکومت و اعتماد عمومی به آن است؛

با این حال این دو مفهوم **تمایزات مهمی** نیز با یکدیگر دارند که جدول زیر تلاش می‌کند این تمایزات را بصورت نظام‌مندی ارائه کند.

شفافیت	داده باز	
معنای اصلی	آزادسازی اطلاعات پیرامون اینکه دولت چگونه کار می کند و نیز اینکه چکار می کند	آزادسازی اطلاعات پیرامون آنچه حاکمیت می داند
نمونه مصادیق	انتخابات، مسائل مالی پیرامون فعالیت های (کمپین) انتخاباتی، لابی گری، قوانین تدارک دولتی (procurement) و اقتضائات گزارش دهی، نحوه هزینه کرد بودجه عمومی (شامل مالیات مردم)	جداول زمانی حمل و نقل، نتایج حسابرسی رستوران ها، آمار تصادفات، ...
مثال این بدون آن	شما اطلاعات مربوط به هزینه های انتخاباتی را در اختیار دارید، اما از تصمیمات دولتی بی خبرید.	دولتی که اطلاعات تصادفات، بیماران، مدارس خود را به خوبی ارائه می کند، اما اطلاعاتی نسبت به نتایج حسابرسی درونی خود منتشر نمی کند.
حوزه	حوزه مدیریت دولتی: بدنه دولت و ساز و کارهای درونی آن	حوزه سیاستگذاری: ورودی مسائل، تصمیمات دولت، تصمیمات و اثرات آن
عمده مسائل	هزینه کردها، تصمیم گیران و تصمیم سازان، فرایندها و ساختارها	اطلاعات سطح خیابانی، تصمیمات اخذ شده، فعالیت های انجام شده، اثرات آن تصمیمات و فعالیت ها
اهداف اصلی	افزایش کارآمدی، عمده از طریق افزایش پاسخگویی و مبارزه با فساد	افزایش کارآمدی، عمده از طریق مشارکت بخشی به مردم در تصمیمات
حجم اطلاعات	عموماً (و نه الزاماً و همیشه) حجم اطلاعات منتشر شونده در رویکرد شفافیت محدود و اندک است.	عموماً حجم اطلاعات ارائه شونده در رویکرد داده باز، زیاد و چند لایه است. بدلیل این حجم گسترده، در بسیاری از موارد در مورد داده باز، بحث داده حجیم (Data Big) و داده کاوی (Data Mining) مطرح می شود

تفاوت شفافیت، افشاگری و گزارشگری تخلف

از جمله موارد آسیب‌زا در فضای سیاسی - رسانه‌ای کشور پیرامون کلان‌حوزه‌ی شفافیت، نام بردن از اتفاقات مختلف خوب یا بد ذیل عنوان کلی شفافیت است. حال آن‌که شفافیت خود به مثابه‌ی یک کلان‌حوزه در بردارنده‌ی مؤلفه‌ها، بخش‌ها و روش‌های مختلفی است که آگاهی از آن‌ها برای فعالین شفافیت، ضروری است. شناخت روش‌های مختلفی چون **شفافیت ساختاری**، **افشاگری و گزارشگری تخلف** برای فعالین حوزه‌ی شفافیت در سراسر کشور و البته عموم مردم برای تشخیص سره از ناسره در فضای ناشفاف و غبارآلود رسانه‌ای کشور ضرورتی انکارناشدنی است. با توجه به سوالات پرتکرار، بر آن شدیم در یادداشت مختصری ضمن مرور تعاریف سه‌گانه‌ی «شفافیت»، «افشاگری» و «گزارشگری تخلف» مهم‌ترین شباهت‌ها و تفاوت‌های این سه را در ۸ محور برشماریم. توجه داشته باشید استفاده‌ی غلط و نابجا از مفاهیم سه‌گانه‌ی زیر در مواجهه شدن با مسائل و مصادیق مختلف، موجب خسارت و از بین رفتن بار اجتماعی مفهوم درست و صحیح شفافیت خواهد شد و اثرگذاری آن را از بین خواهد برد.

معیار	شفافیت ساختاری (سیاسی)	افشاگری	گزارشگری تخلف
تعریف	شفافیت به معنای ارائه حق اطلاعاتی مردم به آنها است، به شرطی که اطلاعات داده شده ویژگی های ذیل را داشته باشند، این اطلاعات باید: <ul style="list-style-type: none"> • در زمان مناسب؛ • در قالب مناسب؛ • با کیفیت مناسب؛ • در محل مناسب؛ 	بر ملا کردن و فاش کردن مسئله ای اثبات نشده به طور ساختار نایافته ؛ معمولا در رسانه ها، به طوری که ممکن است موجب تضییع حق کسی/کسانی گردد.	گزارشگری تخلف، گزارش ساختار یافته اطلاعاتی است مبنی بر: <ul style="list-style-type: none"> • نقض یک قانون، حکم و یا ضابطه؛ • سوءمدیریت قابل توجه؛ • اتلاف منابع قابل توجه؛ • سوء استفاده از قدرت؛ • خطر مهم برای امنیت یا سلامت عمومی؛
ادیات بین المللی	Transparency, Active Disclosure, Public disclosure	Revelation, Passive Disclosure, Leak	Whistleblower
هدف نسبت به فساد	پیشگیری از فساد (از طریق کاهش احتمال رخداد فساد)	جلوگیری از گسترش فساد و مقابله با آن (از طریق جلب توجه عمومی و محکوم شدن فساد)	جلوگیری از گسترش فساد و مقابله با آن (از طریق شناسایی و محکوم شدن مفسد)
اهداف مهم	۱. آگاهی عمومی؛ ارائه حق اطلاعاتی مردم ۲. اصلاح مشکلات/ ساختارها ۳. مشارکت مردم در حکمرانی ۴. پاسخگویی مسئولان	۱. فاش کردن فساد رخ داده ۲. ضربه زدن به رقبا و حریفان	۱. جلوگیری از فساد ۲. کسب درآمد برای گزارشگر
زمان ارائه اطلاعات	<ul style="list-style-type: none"> • ارائه اطلاعات در زمان مناسب؛ • به صورت پیشینی • برخط، به موقع • دسترسی به آرشیو داده 	<ul style="list-style-type: none"> • ارائه اطلاعات به صورت دفعی/ ناگهانی • به صورت پسینی (پس از/ حین وقوع فساد) 	به صورت پسینی (پس از/ حین وقوع فساد)
حجم ارائه اطلاعات	<ul style="list-style-type: none"> • در حجم مناسب؛ • رعایت مصالح مختلف کشور • رعایت چارچوب های قانونی (i.e.: محرمانه های قانون FOI) 	اطلاعات اندک، ناقص یا بسیار زیاد (بمباران اطلاعاتی): مشکلی را حل نمی کند/ موجب آگاهی نمی شود.	اطلاعات مورد نیاز برای اثبات فساد، بر اساس قانون

<p>شواهد عینی و مستندات قابل ارائه توسط مردم</p>	<ul style="list-style-type: none"> • مخفیانه منتشر شده، PDF یا عکس یا گزارش ناقص • عدم امکان فرآوری و استفاده از داده‌ها 	<p>ارائه در قالب‌های مناسب در قالب استاندارد ۵ ستاره</p>	<p>قالب ارائه اطلاعات</p>
<ul style="list-style-type: none"> • شرکتهای حقوقی افشاگر تخلف • سازمان های مردم نهاد • مردم 	<ul style="list-style-type: none"> • احتمال ابهام در شخص یا نهاد فاش کننده داده • مسئولیت ناپذیری نسبت به ارائه اطلاعات 	<p>نهاد دولتی یا غیردولتی رسمی</p>	<p>مسئولیت ارائه و صحت اطلاعات</p>
<p>قابل استفاده در چارچوب قانونی گزارشگری تخلف</p>	<p>ضعف استفاده پذیری به دلیل نقص یا غیراستاندارد بودن اطلاعات</p>	<p>۱. استاندارد لازم را دارد ۲. امکان ایجاد ارزش افزوده توسط سایرین</p>	<p>استفاده پذیری اطلاعات</p>
<p>نیازمند بررسی صحت توسط بخش دولتی مسئول رسیدگی در تعامل با گزارش دهنده</p>	<ul style="list-style-type: none"> • لزوما اطلاعات صحیح و کامل نیست: • در نتیجه، دشواری تحلیل و تصمیم گیری بر اساس داده‌ها • دشواری راستی آزمایی 	<ul style="list-style-type: none"> • صحیح و مطابق با واقع • امکان ارائه بازخورد از طرف عموم مردم و اصلاح بخش‌های نادرست احتمالی 	<p>صحت اطلاعات</p>
<p>نیازمند قانون و ساز و کار تشویق و حمایت از گزارش دهنده</p>	<p>۱. ابهام وضعیت ناشی از ضعف قانونی ۲. ممکن است افشا جرم باشد. ۳. ممکن است در صورت عدم وجود ساز و کارهای قانونی افشاگری تخلف، آخرین راه مبارزه با تخلف باشد.</p>	<p>۱. الزام اعلام عمومی داده‌های حکومتی (بسته به وضعیت قانونی کشور) ۲. حمایت قانون از استفاده و بازاستفاده از داده‌ها</p>	<p>وضعیت حقوقی قانونی</p>
<p>مسئولیت پذیری مردم در مشارکت و نظارت</p>	<ul style="list-style-type: none"> • از بین رفتن امکان اصلاح (حداقل در کوتاه مدت) • بدبین شدن مردم / مسئولین نسبت به آزادی داده و اطلاعات • موجب بهم ریختن فضای اجتماعی و سیاسی 	<ul style="list-style-type: none"> • امکان آسیب‌شناسی، ارزیابی، اصلاح مشکل بر اساس داده‌های منتشر شده • اشتیاق به آزادی بیشتر داده‌ها در اثر مشاهده اثرات داده‌های قبلی • قدرتمند شدن دولت • مشارکت شهروندان • ایجاد فرصت و نوآوری 	<p>اثر سیاسی اجتماعی</p>
<p>ریسک شخصی بالا برای ارائه دهنده گزارش تخلف در صورت نبود یا ضعف حمایت قانونی لازم</p>	<p>تعقیب قانونی افشاگر به دلیل شکایت ذی نفعان و یا مدعی العموم به دلیل تشویش اذهان عمومی</p>	<ul style="list-style-type: none"> • احتمال دروغ‌گویی • احتمال سوء استفاده دشمن / رقبا از اطلاعات 	<p>آسیب‌های احتمالی</p>

خلاصه‌ی منشور بین‌المللی داده باز

یکی از معتبرترین اسناد پایه‌ی داده باز، منشور بین‌المللی داده باز Open Data Charter است. هر داده‌ای که از اصول ۶ گانه‌ی این منشور پیروی کند، باز محسوب می‌شود. در ادامه خلاصه‌ای از این اصول به همراه مثال ارائه می‌شود.

اصل اول: باز بودن داده به صورت پیش فرض

حکومت‌ها و دولت‌ها، شهرداری‌ها و.. وظیفه دارند داده‌های خود را به صورت رایگان در اختیار عموم قرار دهند. «پیش فرض بودن» یعنی زمانی که داده تولید می‌شود، آن داده باز است. ضمن آن که حریم خصوصی داده‌ها هم باید رعایت شود.

مثال: شما یک محقق یا شهروند کنجکاو هستید که نیاز به داده‌های آموزش و پرورش شهر خود دارید.

آموزش و پرورش موظف است داده‌هایی مثل تعداد دانش‌آموزان به تفکیک مقطع، جنسیت، نوع مدرسه و... را زمانی که تولید می‌شوند (یعنی آمارگیری تمام شده است) و حتی درخواستی نیست منتشر کند، یعنی نیازی به تایید و اجازه‌ی ریاست، حراست و... ندارد. در عین حال نباید داده‌های فوق مشخصات هویتی دانش‌آموزان را افشا کند.

اصل دوم: به هنگام و جامع بودن

داده‌ها بدون تاخیر و تغییر منتشر شده و با کیفیت و جامع باشند. ضمن آن که باید از کاربران داده‌ها مشورت گرفت.

مثال: در ادامه مثال قبل، می‌خواهید بدانید توزیع و تعداد جمعیت دانش‌آموزان کلاس اولی چگونه است!

آموزش و پرورش باید داده‌های دانش‌آموزان را در ابتدای هر فصل آموزشی (بازگشایی مدارس) یا انتهای آن منتشر کند. داده‌های فوق نباید قدیمی باشند و به نوعی به روزرسانی داده‌های قبلی هستند. یعنی وقتی داده‌ها کنار هم قرار می‌دهید، مثلاً یک روند ۱۰ ساله از جمعیت کلاس اولی‌ها دارید. در داخل داده‌ها هم نباید توضیح یا نموداری باشد و در هر زمان اگر نظری داشتید، باید بدون مشکلی پیشنهاد یا انتقاد خود را با مسئولین جمع‌آوری داده در میان بگذارید.

اصل سوم: قابلیت دسترسی و استفاده

تا وقتی داده‌های باز منتشر نشوند و به دست شهروندان نرسند هیچ ارزشی ندارند. مزایای این امر، تصمیم‌گیری بهتر و تعامل بین مسئولین و شهروندان است. این دسترسی باید در یک پورتال واحد انجام شود تا تمام داده‌ها در یک جا قرار بگیرند و اصطلاحاً جزیره جزیره نباشند. از همه مهم‌تر، داده‌ها باید در فرمت‌های مختلف (CSV, XLS, TXT) منتشر شده تا کاربران مشکلی برای ویرایش داده‌ها نداشته باشند. ضمناً، استفاده از داده‌ها نیازی به کسب اجازه، مجوز، احراز هویت کاربر و.. ندارد.

مثال: برای تحقیق خود، نیاز به آمار جمعیت، ثبت ازدواج و طلاق و تعداد دانش‌آموزان ابتدایی دارید. آیا برای به دست آوردن این داده‌ها باید به آموزش و پرورش و سازمان ثبت احوال شهر خود مراجعه کنید؟ از ریاست و بازرسی کسب اجازه کنید؟ یا سایت‌های هر کدام را جداگانه زیر و رو کنید؟ خیر!

اصل انتشار داده باز این است که هر دو سازمان، داده‌های خود را در یک پورتال واحد مثلا Data.gov.ir به تفکیک موضوع و.. ثبت کنند و شما هم نیازی ندارید هویت خود را فاش نمایید. داده‌های موجود در پورتال می‌تواند PDF باشد اما اولویت با فایل‌های متنی و صفحه گسترده (اکسل و..) است و اگر داده‌ای PDF بود، فایل متنی یا اکسل آن هم باید وجود داشته باشد. اگر برای دسترسی به داده یا فرمت آن مشکلی پیش آمد، حق اعتراض دارید.

اصل چهارم: قابلیت قیاس و هم‌کنش‌پذیری

داده‌ها نباید کلی بوده و باید به قسمت‌های کوچک‌تر مثل تقسیمات جغرافیایی، زمانی و.. تقسیم شوند. به‌طور معمول داده‌ها توضیحاتی دارند که باید توضیح داده شوند. داده‌ها باید در فرمت‌هایی مثل CSV منتشر شوند که **قابلیت ماشین‌خوان بودن** را داشته باشند.

مثال: می‌خواهید داده‌های آموزش و پرورش را از پورتال دریافت کنید.

داده‌ها باید به تفکیک سال ارائه شده باشند، مثلا از سال ۸۰ تا ۹۰ غلط است. مختصات مکانی مدارس هم باید در داخل داده‌ها موجود باشند، مثلا وقتی می‌خواهید در گوگل ارث، مکان مدارس را ببینید، تنها کافی است طول و عرض جغرافیایی آن را وارد نمایید. اما چرا نباید در گوگل ارث با اسم، یک مدرسه را پیدا کرد؟ چون مدارس زیادی با نام‌های مشابه وجود دارند.

شاید داده‌ای نیاز به توضیح داشته باشد، این توضیح نباید در داخل فایل باشد، بلکه در صفحه‌ی دریافت فایل جداگانه نوشته شود. چرا؟ به این دلیل که وقتی قرار است داده‌ها ماشین‌خوان شوند و API داده شود، توضیحات فوق می‌تواند ایجاد خطا کند.

اصل پنجم: برای حکمرانی بهتر و مشارکت شهروندان

بهترین راه برای جلوگیری از فساد در دولت‌ها و حکومت‌ها، نظارت شهروندان است. پیش‌نیاز این کار انتشار داده‌هاست که باعث **شفافیت** می‌شود. ضمن آن که انتشار داده‌ها باعث **تعامل** شهروندان و مسئولین شده که می‌تواند بهبود عملکرد دولت‌ها را در پی داشته باشد، چرا که شهروندان مشکلات را مشاهده کرده و می‌توانند راه‌حل یا ایده‌ی بهتری ارائه دهند (خرد و تصمیمات جمعی).

مثال: معمولا مدارس دولتی به دلایل گوناگون از اولیا شهریه می‌گیرند با این که این کار غیرقانونی است!

وقتی مدارس موظف شوند داده‌های خود را منتشر کنند، داده‌های مخارج و تعمیرات مدرسه را هم باید ارائه دهند. با انتشار داده‌های مالی می‌توان فهمید آیا فساد در مدرسه وجود دارد یا خیر و چرا بودجه‌های دولتی کفاف خرج مدارس را نمی‌دهد.

یا مثلاً آموزش و پرورش می‌خواهد مدرسه‌ی جدیدی را بسازد، آیا این کار ضروری است؟ موقعیت مکانی آن مناسب است؟ و موارد دیگر که وقتی شهروندان اجازه بیان نظرات خود را داشته باشند و بتوانند در فرآیند تصمیم‌سازی مشارکت کنند، می‌توان از خرج‌های بیهوده و اتلاف وقت جلوگیری کرده و تصمیمات بهتری اتخاذ کرد.

اصل ششم: برای توسعه و نوآوری فراگیر

زمانی که داده‌ها منتشر می‌شوند شهروندان می‌توانند آن‌ها را مشاهده و بررسی کنند. اگر مشکلی بود برای آن راه‌حل بدهند، راه‌حل‌های موجود را نقد کرده و برای چالش‌های فعلی در هر سطحی بتوانند ایده‌ای مطرح کنند. وقتی داده‌ها در دسترس همه باشد، کارآفرینان می‌توانند از داده‌ها ارزش افزوده ایجاد کنند.

روزنامه‌نگاری داده و تحقیقی می‌تواند با بررسی داده‌ها، فسادها را کشف و افشا کند. مصورسازی داده‌ها آن‌ها را **معنی‌دار** کرده و **الگوهای پنهان** را آشکار می‌کند. می‌توان داده‌ها را ترکیب کرده و به فهم جدیدی رسید و خیلی کارها و اقدامات دیگر که پیش‌نیاز آن‌ها انتشار داده‌ها به صورت باز است.

معرفی مجموعه داده‌های شاخص داده باز

در این قسمت از مجموعه مطالب معرفی شاخص جهانی داده باز، به معرفی ۱۵ دیتاست مختلفی که در این شاخص مورد ارزیابی قرار می‌گیرد، می‌پردازیم.

۱) بودجه

بودجه ملی دولت در سطح کلان که هزینه برنامه‌ریزی شده دولت برای سال آینده و نه هزینه واقعی است!

داده‌های بودجه باز به مردم نشان می‌دهد که پول کجا صرف شده، نحوه توسعه بودجه عمومی در طول زمان چگونه بوده و چرا بودجه برخی فعالیت‌ها تأمین نشده است.

۲) آمار ملی

آمار ملی کلیدی در مورد شاخصهای جمعیتی و اقتصادی مانند تولید ناخالص داخلی (GDP) یا بیکاری و آمار جمعیت!

۳) خرید

تمامی مناقصه‌ها و جوایز دولت ملی یا محلی که توسط نهاد مسئول مناقصات جمع‌آوری شده است!

این کار به برنامه‌ریزی برای خرید و یا سایر مراحل خرید ارتباطی ندارد. داده خرید باز میتواند رقابت عادلانه‌تری را میان شرکت‌ها به وجود بیاورد، تقلب را کشف و همچنین خدمات بهتری را به دولت و شهروندان ارائه نماید. نظارت بر مناقصه موجب کمک به گروه‌های جدید برای شرکت در مناقصات و افزایش ایجاب دولت میشود. این شاخص از **استاندارد قرارداد باز (Open Partnership Contracting)** بهره می‌گیرد.

۴) قوانین ملی

تمام قوانین و اساسنامه‌های ملی باید به صورت برخط در دسترس باشند!

۵) حوزه‌های اداری

داده‌ها در مورد واحدهای اداری و یا بخش‌هایی که توسط یک دولت (محلی)، با هدف اداری تعریف شده‌اند!

۶) پیش نویس قانونگذاری

اطلاعات در مورد لوایح مورد بحث در پارلمان ملی و همچنین نظرسنجی در مورد لوایح (با قوانین ملی به تصویب رسیده اشتباه گرفته نشود)!

اطلاعات در مورد لوایح می‌بایست برای دوره قانون‌گذاری فعلی در دسترس باشد. داده باز در مورد فرآیند تدوین قانون، برای شفافیت پارلمانی بسیار مهم است: متن لایحه چه می‌گوید و چگونه در طول زمان تغییر پیدا می‌کند؟ چه کسی لایحه را ارائه می‌کند؟ چه کسی به آن رأی می‌دهد و چه کسی با آن مخالف است؟ این لایحه بعداً کجا بحث میشود تا مردم بتوانند در بحث شرکت کنند؟ این شاخص از **استاندارد موسسه ملی دموکراتیک (National Democratic Institute (NDI)) و بیانیه پارلمان باز (of Parliamentary Openness Declaration)** بهره می‌گیرد.

۷) کیفیت هوا

اطلاعات در مورد میانگین روزانه غلظت آلاینده‌های هوا، به‌ویژه آن دسته که به‌طور بالقوه برای سلامتی انسان مضر هستند! داده‌ها باید برای همه ایستگاه‌های پایش هوا یا مناطق پایش هوا در یک کشور در دسترس باشد. تمرکز شاخص بر آلاینده‌های مهمی است که توسط سازمان بهداشت جهانی تعریف شده‌اند.

۸) نقشه‌های ملی

نقشه جغرافیایی کشور از جمله مسیرهای رفت و آمد سراسری، امتداد آب و مشخص نمودن ارتفاع! نقشه می‌بایست حداقل در مقیاس ۱:۲۵۰۰۰۰ ($1 \text{ km} = 2,5 \text{ cm}$) تهیه شده باشد. اطلاعات جغرافیایی در بسیاری از موارد مورد استفاده قرار می‌گیرد، از جمله نقشه‌برداری از آمار بیکاری یا جمعیت‌شناسی و همچنین برنامه‌ریزی برای سفر.

۹) پیش بینی وضع آب و هوا

پیش‌بینی ۳ روزه دما، بارش و باد! پیش‌بینی می‌بایست برای چندین منطقه از کشور ارائه شود. پیش‌بینی‌های کوتاه‌مدت آب و هوا که بایستی قابل اعتماد هم باشند به عموم مردم ارتباط دارند که می‌خواهند برای فعالیت‌های خود برنامه‌ریزی کنند.

۱۰) ثبت شرکت‌ها

لیستی از شرکت‌های ثبت شده (با مسئولیت محدود)!

لازم نیست مطالب این مجموعه داده، حاوی اطلاعات مالی دقیق نظیر ترازنامه و غیره باشد. داده باز ثبت شرکت می تواند برای مقاصد بسیاری مورد استفاده قرار بگیرد: به عنوان مثال، مشتریان و کسب و کار را قادر به دیدن افرادی می سازد که با آنها معامله میکنند و یا امکان مشاهده مکان دفاتر ثبت شده یک شرکت را فراهم می سازد. این تعریف از کار **شرکت های باز کمک** میگیرد.

۱۱) مخارج دولت

سوابق واقعی (گذشته) هزینه های دولت ملی در سطح معاملاتی دقیق!

داده ها باید هزینه های جاری، از جمله معاملات و یارانه ها را نشان دهند. یک پایگاه داده از قراردادهای اعطاشده یا مشابه کافی نخواهد بود. داده باز هزینه نشان می دهد که آیا پول مردم به طور کارآمد و مؤثر مورد استفاده قرار میگیرد یا خیر. این امر به درک الگوهای مخارج و نمایش فساد، سوءاستفاده و هدررفت کمک میکند.

۱۲) نتایج انتخابات

این دسته داده به نتایج حوزه انتخاباتی / منطقه تمام رقابتهای انتخاباتی بزرگ ملی نیاز دارد. داده انتخابات، در مورد نتایج رأی گیری و پروسه رأی دهی اطلاعات می دهند. اکثریت و اقلیت های انتخاباتی چه کسانی هستند؟ چند رأی از رأی های ثبت شده، نامعتبر یا مخدوش است؟ برای دسترسی به بالاترین میزان شفافیت، این شاخص، داده حوزه رأی گیری را مورد ارزیابی قرار میدهد. داده های مناطق انتخاباتی کافی نیست. این شاخص به منظور توسعه این دسته از داده ها از **موسسه ملی دموکراتیک (NDI)** کمک گرفته است. برای کسب اطلاعات بیشتر به ابتکار داده انتخاباتی باز (Open Elections Data Initiative) NDI رجوع فرمایید.

۱۳) مکان

یک پایگاه داده از کد پستی ها و مختصات فضایی مربوط به آنها از نظر عرض و طول جغرافیایی (یا مختصات مشابه منتشر شده در یک سیستم مختصات باز)!

داده های مکانی کل کشور باید در دسترس باشند.

۱۴) کیفیت آب

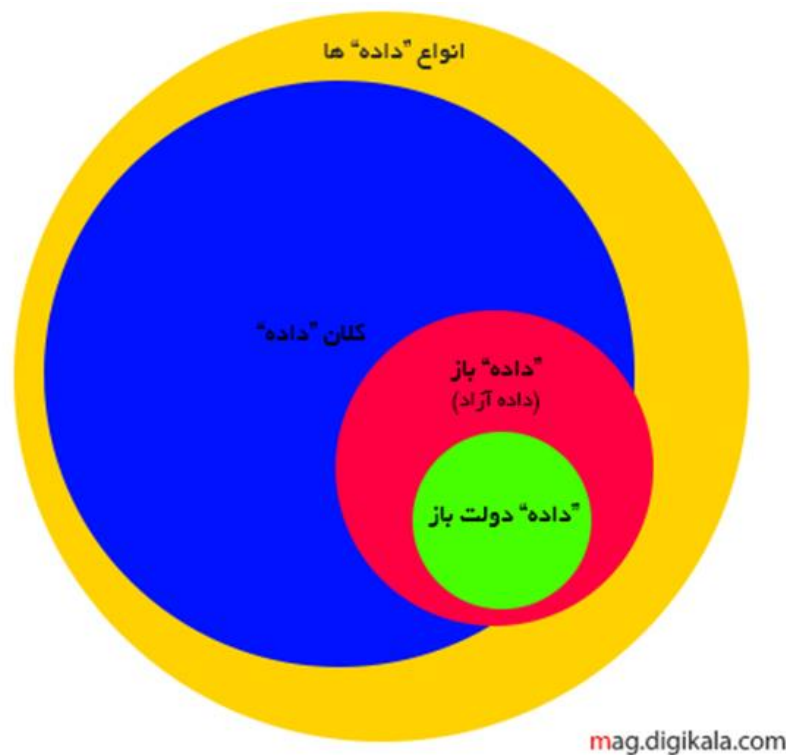
داده های مربوط به کیفیت آب، هم برای ارائه خدمات و هم برای پیشگیری از بیماری ضروری است. این شاخص هم به بررسی کیفیت منابع آب آشامیدنی و هم منابع آب زیست محیطی می پردازد. به منظور برآوردن حداقل الزامات مورد نیاز برای این دسته، داده باید بر اساس سطح مواد شیمیایی در منبع آب در دسترس باشد.

۱۵) مالکیت زمین

داده ها باید شامل نقشه های زمین با سطح تفکیک شده باشند که علاوه بر مرزها، اطلاعات قطعات ثبت شده زمین را نیز نشان میدهند.

ضروریات «داده باز»

در این بخش مسائلی نظیر ضروریات داده باز، پورتال های داده باز، مزایا و کاربردهای داده باز را پوشش خواهیم داد.

ضروریات «داده باز»

داده، باز خواهد بود اگر دو شرایط زیر را با هم داشته باشد:

- باز بودن از لحاظ فنی: به شکل استانداردِ خوانا برای ماشین باشد؛ بدان معنا که بتواند بازایی شود و بطور معناداری بوسیله نرم افزار کامپیوتر مورد پردازش قرار گیرد.
- باز بودن از لحاظ قانونی: بطور واضح و مشخصی دارای مجوز باشد، بطوری که اجازه ی استفاده تجاری و غیر تجاری و استفاده مجدد بدون محدودیت را داشته باشد.

نمونه‌هایی از پورتال‌های داده باز

- آموزش
  - [Edu Data Inventory](#)
  - [MyData Office of Educational Technology](#)
  - [CheckMySchool](#)
- سلامت
  - [The U.S. Department of Health & Human Services](#)
  - [Agency for Healthcare Research & Quality \(AHRQ\) Databases on healthcare cost & utilization in the U.S.](#)
  - [WB Health Data](#)
- تغذیه
  - [Food Security Open Data Challenge](#)
- محیط زیست
  - [Open Climate Data](#)
  - [New York City Environment Open Data](#)
- آب
  - [Global water database](#)
- فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات (ICT)
  - [Australian ICT Open Datasets](#)

مزایای داده باز

مزایای بسیار زیادی در افزایش داده‌ها وجود دارد. این مزایا میتوانند به مزایای اقتصادی (رشد و خلق شغل)، خدمات عمومی بهبود یافته و حکومت پاسخگوتر و شفاف‌تر طبقه‌بندی شوند.

برنامه‌های کاربردی داده باز

خوانش ماشینی و مجوزهای باز، به داده‌ها این قابلیت را می‌دهند تا دوباره مورد استفاده قرار بگیرند که این مهمترین دلیل و عامل برای باز بودن داده‌هاست. در قسمت زیر شما می‌توانید چند مثال از برنامه‌های کاربردی که در داده باز استفاده می‌شوند را ببینید. این مثالها بر اساس هر بخش طبقه‌بندی شده‌اند.

Civic Commons	مخزن برنامه‌های کاربردی حکومت و ملت برای داده باز و حکومت باز
Socrata Open Data Applications	مخزنی از مثال‌هایی درباره اینکه سیستم داده باز چگونه نرم‌افزارهای کاربردی مدنی را توانمند می‌سازد.
Apps for Development	مردم را برای ساخت ابزارها و کاربردهایی نوآورانه با استفاده از داده‌های موجود در سامانه داده باز بانک جهانی (Initiative World Bank's Open Data) به چالش می‌کشد.
Apps for Climate	جمع‌آوری بهترین ایده‌ها از دانشمندان، توسعه‌دهندگان نرم‌افزارها، سازمان‌های جامعه مدنی و کارورزان توسعه برای ایجاد نرم‌افزارهای ابتکاری و نو با استفاده از داده‌های بانک جهانی
mWater	استفاده از تکنولوژی موبایل برای آب، تصفیه سازی و سلامت
Save the Rain	بانک جهانی، میزان هشدار دهنده بارش سالیانه باران را پیش‌بینی می‌کند.
Open Spending	مبادلات مالی حکومت‌ها در سراسر جهان را دنبال کرده، و آنرا در قالب‌های تعاملی و مفیدی که برای همه قابل استفاده است (از بچه مدرسه‌ای گرفته تا حرفه‌ای‌های داده) ارائه می‌کند.
Bright Scope	شفاف‌سازی بازارهای غیرشفاف. مقدماً در دو حوزه اصلی فعالیت می‌کند: برنامه‌های بازنشستگی و مدیریت دارایی.
Spikes Cavell	تصمیم‌سازان در بخش عمومی را با هوشمندی در کسب و کار، ابزارهای آنلاین و بینش تحلیلی مورد نیاز آنها، برای تغییر شکل دادن مسیر تدارک کالا و خدمات، تجهیز می‌کند.
Ecofacts	نرم افزار کاربردی کوچک برای آموزش درباره مصرف انرژی، تغییرات آب و هوایی و آنچه که شما می‌توانید درباره آنها انجام دهید.
African Budget Data Explorer	مجموعه‌ای از بصری‌سازی‌هایی از بودجه آفریقا که کاربران را قادر می‌سازد تا مسائل بودجه را پیگیری نمایند، اولویت‌های بودجه را رمزگشایی و فهم کنند.
Data Viva	افشاسازی داده‌ها از تمامی بخش‌های رسمی اقتصاد برزیل، از طریق بیش از ۱۰۰ میلیون نمایش بصری‌سازی تعاملی.

حکومت باز چیست؟

چابک‌سازی حاکمیت یکی از دغدغه‌های مهم و نوین جمهوری اسلامی ایران است، اما بسیاری از تحلیلگران، تنها راه چابک‌سازی حاکمیت را **کوچک‌سازی** در قالب **خصوصی‌سازی** بخش‌های متنوع آن عنوان می‌کنند. تجربیات متعددی بیان می‌کنند، خصوصی‌سازی‌های بی‌ضابطه به جای آنکه قدرت را به سمت مردم سوق دهند، آن را به افراد و گروه‌های به خصوصی واگذار می‌کنند که در نهایت منجر به ایجاد الیگارش‌ها و طبقه‌هایی بسیار قدرتمند و غیرپاسخگو می‌شوند. اما امروزه با استفاده از **فناوری‌های اطلاعاتی نوین**، روش‌های جدیدی برای واگذاری وظایف حاکمیتی به مردم ایجاد شده‌اند که قدرت را به جای طبقات خاص، به صاحبان اصلی آن، یعنی عموم مردم می‌سپارند.

در طول ۱۵ سال گذشته، **شبکه‌ی جهانی وب** روش‌های جدیدی را برای پرورش و هدایت خلاقیت افراد در گروه‌ها ایجاد کرده است و مدل‌های کسب و کار قابل اتکایی را بوجود آورده است که در حال تغییر شکل اقتصاد می‌باشند. اگر چه شبکه‌ی جهانی وب باعث تضعیف شرکت‌های رسانه‌ای و نرم‌افزاری قدیمی شده است، اما در عین حال قدرت عظیم یک رویکرد جدید را آشکار کرده است که به عنوان **وب ۲** شناخته می‌شود (Ruma و Lathrop، ۲۰۱۰).

وب ۱ به نسلی از اینترنت گفته می‌شود که در آن صاحبان پایگاه‌های اینترنتی به انتشار مطالب خود پرداخته و مردم تنها نظاره‌گر بودند. اما **وب ۲** که انقلابی در شبکه‌ی اینترنت محسوب می‌شود، مشارکت گسترده‌ی مردم را در تولید محتوا میسر ساخته است.

به طور خلاصه: راز موفقیت شرکت‌های پیشگامی مثل **گوگل**، **آمازون**، **ای‌بی‌بی**، **ویکی‌پدیا**، **فیس‌بوک** و **توییتر** این است که هر کدام از این پایگاه‌ها به روش خاص خود، آموخته‌اند که چگونه قدرت کاربران‌شان را به سمت ارتقای ارزش و حتی فراتر از آن به خلق مشترک محصولات پیشنهادی‌شان هدایت کنند (Ruma و Lathrop، ۲۰۱۰).

وب بزرگ شده است و از این فضا درس‌هایی نظیر خلاقیت و همکاری را آموخته و مصمم است با استفاده از این آموخته‌ها از پس چالش‌های پیش روی کشورها برآید. این در حالی است که با افزایش مسائل پیش رو و نبود منابع کافی برای رسیدگی به همه‌ی آنها، بسیاری از رهبران حکومت‌ها به این نتیجه رسیده‌اند که علاوه بر اینکه می‌توانند از فناوری وب ۲ در انتخابات به نفع خود استفاده کنند، این فناوری می‌تواند آنها را در انجام بهتر کارهایشان نیز یاری کند و از همین رو بسیاری این جنبش را **جنبش حاکمیت ۲ می‌نامند** (Ruma و Lathrop، ۲۰۱۰).

نسخه دوم حکمرانی چه معنایی دارد؟

مشابه اصطلاح وب ۲، **حکومت ۲** نیز مثل آفتاب پرستی است که هر دم رنگی به خود می‌گیرد، مردم به دنبال معنای حقیقی آن بوده و در هر معنایی که دوست دارند آن را به کار می‌برند. از نظر بعضی، این عبارت به معنای **استفاده از رسانه‌های اجتماعی به وسیله سازمان‌های دولتی** است و در نظر دیگران به معنای **شفافیت دولتی** است بخصوص زمانی که پای رابط‌های برنامه‌نویسی داده‌ی دولتی در میان باشد. عده‌ای دیگر آن را **ترکیبی از پردازش ابری، ویکی‌ها، جمع‌سپاری، برنامه‌های موبایل، برنامه‌های ترکیبی تحت وب، رقابت‌های بین توسعه‌دهندگان نرم‌افزار و یا همه‌ی فرآیندهای دیگر وب ۲ می‌دانند که در کار حاکمیت به کار گرفته می‌شوند**. همه‌ی این طرز فکرها بسیار مهم هستند ولی به نظر می‌آید که هیچ کدام به قلب مسئله راه پیدا نکرده‌اند. "**حاکمیت ۲ به معنای شکافته شدن مفهوم حاکمیت تا هسته‌اش و کشف و تصویر شدن حاکمیت همچون روز اول آن است**". در این تصویرسازی دوباره، در می‌یابیم که: در واقع، حاکمیت ساز و کاری است برای اقدام جمعی. ما دور هم جمع می‌شویم، قانون می‌گذاریم، مالیات می‌پردازیم و نهاد حاکمیت را ایجاد می‌کنیم تا مشکلاتی را مدیریت کنیم که ما به طور انفرادی قادر به حل آنها نیستیم و حل آنها علاقه مشترک ماست (Ruma و Lathrop، ۲۰۱۰).

مفهوم **حکومت باز** که به تعبیری **نسخه‌ی دوم حاکمیت** خوانده می‌شود، به باز بودن درب‌های حکومت به روی مردم اشاره دارد. به این ترتیب که هم مردم بتوانند با باز بودن درب‌ها، اتفاقات درون حکومت را رؤیت کنند و هم در آن مشارکت کنند. همانند وب ۲، که پس از وب ۱ ظهور کرد، نسخه دوم حکومت نیز پس از حکومت ۱ واقع می‌شود. **وب ۱ نسخه‌ای از وب بود که مردم در آن تنها نظاره‌گر اینترنت بودند و در آن مشارکت نداشته یا مشارکت حداقلی داشتند**. به همین نسبت، **در نسخه‌ی اول حاکمیت نیز مردم تنها نظاره‌گر حاکمیت بوده و مشارکت حداقلی در آن دارند**. این گام در حاکمیت، **گام شفافیت** است. به این ترتیب **شفافیت زیرساخت حاکمیت باز** است. ابتدا درب‌های حکومت باید به روی مردم باز باشد تا آنها اتفاقات درون آن را بتوانند مشاهده کنند و مشکلات و ایرادات را ببینند. نسخه‌ی دوم حاکمیت، همچون وب ۲، مشارکت گسترده‌ی مردم را در بر دارد به این ترتیب که درب‌های حاکمیت به روی مردم باز است تا آنها بتوانند ایده‌ها، نظرات و راهکارهای خود را به دست حکومت برسانند تا در حل مشکلات جامعه سهم باشند. بنابراین حکومت باز نه تنها شفافیت را در بر دارد بلکه مشارکت حداکثری مردم در امور را شامل می‌شود (نمودار ۱).

نمودار ۱ - مدل مفهومی حاکمیت باز

حاکمیت باز چگونه به تغییر ساختارهای حاکمیت می‌انجامد؟

با توجه به تعریف ارائه شده از حاکمیت باز، امکان مشارکت مردم در بسیاری از وظایف حاکمیت میسر شده است. برای مثال اگر شئون «عارضه‌یابی و اولویت‌بندی اهداف و مشکلات»، «ارائه‌ی راهکارها، انتخاب راه و برنامه‌ریزی»، «اجرا»، «نظارت بر حسن اجرا»، «ارزیابی اقدامات و فرایندها» برای حاکمیت تعریف شوند، مردم می‌توانند از طریق **ابزارهای نوین فاوا** بصورت مستقیم در آنها مشارکت کنند.

عارضه‌یابی و اولویت‌بندی اهداف و مشکلات:

اگر حاکمیت **درگاه‌های رسمی و واحدی برای ارتباط مردم با حاکمیت** ایجاد کند و مردم بتوانند از طریق آن مشکلات خود را به گوش حاکمیت برسانند بسیاری از عارضه‌ها توسط مردم شناسایی می‌شوند. اگر درخواست واصله گزارش یک فساد یا خطا باشد، حاکمیت باید حتماً به آن رسیدگی کند، اما در صورتی که درخواست گزارش فساد یا خطا نباشد و جنبه‌ی طرح مسئله داشته باشد رسیدگی به تمامی درخواست‌های مردم توسط یک نهاد متمرکز بسیار دشوار خواهد بود. دیگر کشورها برای اولویت‌بندی درخواست‌ها نیز از مشارکت مردم بهره گرفته و درخواست‌های مردم را به رأی عمومی می‌گذارند، بنابراین درخواست‌های با رأی بیشتر، سریع‌تر پیگیری می‌شوند. به عنوان نمونه می‌توان به درخواست‌نویسی در انگلستان اشاره کرد که از طریق سامانه‌ای تحت پایگاه اینترنتی پارلمان انگلستان در دسترس است، به وسیله‌ی این سازوکار تمامی شهروندان انگلستان می‌توانند درخواست یا عریضه‌ای را برای پارلمان ارسال کنند و چنانچه درخواست آن‌ها با حمایت ده‌هزار نفر دیگر همراه شود، دولت و پارلمان انگلستان خود را موظف می‌دانند تا به این درخواست پاسخ دهند (مرادی، ۱۳۹۴). سازوکارهای مشابهی در کشورهای ایالات متحده و کانادا نیز وجود دارند (ثنائی، ۱۳۹۴؛ مرادی، ۱۳۹۵).

ارائه‌ی راهکارها، انتخاب راه و برنامه‌ریزی:

همانند عارضه‌یابی در این جایگاه نیز مردم می‌توانند راهکارهای خود را به صورت یک درخواست برای حاکمیت ارسال کنند. اما فراتر از آن حاکمیت می‌تواند مشکلات و مسائل خود را برای مردم بر روی **شبکه** قرار داده و برای بهترین راهکارها جایزه تعیین کند. در واقع نه تنها مردم می‌توانند مشکلات را بیان کنند و برای آنها راهکار ارائه دهند، بلکه حاکمیت نیز می‌تواند مشکلات خود را برای مردم بیان کرده و از آنها راهکار بخواهد. به این ترتیب مردم بهترین راهکارهای خود را برای حاکمیت ارسال می‌کنند و علاوه بر این که حاکمیت، مردم را در حل مسائل خود مشارکت داده است، از نیروی نخبگان برای حل مسائل نیز استفاده کرده است و راهکاری برای نخبه‌یابی به وجود آمده است. از طرف دیگر راهی برای اشتغال نخبگان گشوده می‌شود. در نهایت حتی برای ارزیابی و انتخاب راهکارها نیز می‌توان از نظرات مردم و نخبگان استفاده کرد. بعنوان نمونه می‌توان به **پایگاه «شهر دموکراتیک»** اشاره کرد که در سال ۲۰۰۹ در برزیل با بودجه‌ای نزدیک به ۳۰ هزار دلار تأسیس شد. هدف از تأسیس این پایگاه ایجاد بستری مبتنی بر مشارکت شهروندان عنوان شده است تا از طریق هوش جمعی به یکسری راه‌حل‌های نوآورانه برای حل مسائل شهری دست یافته شود (رحمتی، ۱۳۹۵).

اجرا:

امکان مشارکت مردم در مقوله‌ی اجرا به میزان کمتری وجود دارد. در واقع مجری در نهایت گروه مشخصی است، اما در انتخاب مجریان نیز امکان شفافیت و برقراری شرایط یکسان برای همه نیز وجود دارد. در واقع مناقصه‌های دولتی باید از طریق پایگاه‌های اینترنتی به سمع و نظر مردم برسد تا همه بتوانند در صورت امکان در آنها شرکت کنند. همچنین قراردادها برای مردم شفاف شوند تا امکان فساد در آنها کاهش یابد. اما فراتر از آن، جمع‌سپاری و چالش نیز می‌تواند یاری رسان باشد. بعنوان نمونه می‌توان به مسابقه‌ی در پایگاه دولتی چالش در امریکا اشاره کرد. یکی از مسابقات بسیار موفق مبتنی بر این پایگاه عبارت است از «جایزه روشنایی»، جایزه‌ای که به توسعه و ترویج نوآوری در صنعت چراغ اختصاص دارد (ثنائی، ۱۳۹۴). برای نمونه یکی از این مسابقات، هدفی به منظور طراحی چراغ خاصی مبتنی بر ترکیبی از «میزان روشنایی» و نیز «کارایی نوری» تعریف نمود. طراحی این جایزه توانست صنعت تولید چراغ را متحول نماید. بدیهی به نظر می‌رسد که جایزه ۱۵ میلیون دلاری این مسابقه، با صرفه‌جویی در مصرف انرژی که از این تحول در صنعت ایجاد می‌شود، به‌زودی جبران گردیده باشد (U.S. Department of Energy). در ژانویه ۲۰۱۴ «سایت دولتی چالش» توانست جایزه «نوآوری در دولت آمریکا» را از میان بیش از ۶۰۰ نامزد به خود اختصاص دهد. این جایزه هر دو سال یکبار و توسط «مرکز آش برای حکمرانی دموکراتیک و نوآوری» از دانشکده حکمرانی دانشگاه هاروارد اعطا می‌شود (Gavel, ۲۰۱۴).

نظارت بر حسن اجرا:

یکی از مهمترین مشارکت‌های مردمی، **نظارت** است که می‌تواند جایگزین بسیاری از وظایف نظارتی حاکمیت شود. بعنوان نمونه سازمان حاکمیت باز اندونزی، سامانه‌ی «لاپور» را در این کشور راه‌اندازی کرده است. شهروندان اندونزی می‌توانند به‌وسیله‌ی **پایگاه اینترنتی، نرم‌افزار گوشی هوشمند یا پیامک تلفن همراه**، وقوع هرگونه خطا یا فساد را گزارش کنند. لاپور که در زبان اندونزیایی به معنای «گزارش» است، نام سامانه‌ای است که در آن نه تنها گزارش فساد ثبت می‌شود بلکه میزبان گزارش‌هایی از ایرادات اجرایی و حتی برخوردهای نادرست سازمان‌ها و مأموران خدمات عمومی در کشور است. از آنجایی که همیشه دسترسی به اینترنت وجود ندارد، سامانه یک شماره‌ی چهاررقمی پیامکی را هم معرفی کرده است تا شهروندان بتوانند با سهولت بیشتری گزارش خود را ارسال کنند، هم‌چنین برای آن‌هایی که از گوشی‌های هوشمند استفاده می‌کنند، نرم‌افزار سیستم عامل‌های آندروید و آی‌اواس نیز طراحی شده است. نرم‌افزارهای گوشی‌های هوشمند از کاربر می‌خواهند تا اگر تصویر یا کلیدی از تخلف ضبط کرده‌اند نیز در اختیار سامانه قرار دهند. با این تدبیر، هر گوشی همراه به یک دوربین مخفی تبدیل می‌شود که بلافاصله تخلفات را به گوش سازمان ناظر می‌رساند. مطابق آمار سایت، حدود پنجاه درصد از کاربران از طریق گوشی‌های همراه اقدام به ارسال گزارش کرده‌اند (مرادی، ۱۳۹۴). تا به حال چندین روایت موفقیت‌آمیز درباره‌ی سامانه‌ی لاپور ابراز شده است. به عنوان مثال فردی گزارش داده است که دو ماه برای تغییر در جزئیات گواهی‌نامه‌ی مالکیتش معطل مانده، حال آن‌که روال صحیح این فرآیند حدود پنج روز است. او تنها پنجاه دقیقه بعد از این که گزارش خود را در «لاپور» ثبت کرد، جوابیه‌ای از طرف سامانه دریافت نمود که می‌تواند گواهی‌نامه‌ی مالکیت خود را تغییر دهد. این روایت و روایت‌های مشابه توانسته است اعتماد مردم اندونزی به لاپور را افزایش داده و آن‌ها را به داشتن کشوری بدون فساد امیدوار کند (مرادی، ۱۳۹۴).

ارزیابی اقدامات و فرایندها:

همانند ارائه‌ی راهکارها برای حل مشکلات، در فرایند ارزیابی اقدامات و سیاست‌گذاری نیز می‌توان از خرد جمعی و به خصوص نظرات نخبگان برای ارزیابی اقدامات صورت گرفته و سیاست‌گذاری برای اقدامات آینده استفاده کرد. حاکمیت‌باز نیازمند وجود مشارکت شهروندان و دخالت آنها در سیاست‌گذاری و حاکمیت است (Open Government Partnership).

همانطور که مشاهده شد، حاکمیت می‌تواند در شئون مختلف از گزارش‌ها، درخواست‌ها، نظرات و مشورت عموم مردم استفاده کند. این مهم با ظهور **ابزارهای نوین فاوا، اینترنت و شبکه‌های مختلف** میسر شده است. پیش از این به دلیل عدم امکان استفاده‌ی همیشگی از نظرات مردم و ایجاد همه‌پرسی‌ها، از رابطه‌ی نمایندگی استفاده می‌شد؛ به این ترتیب که مردم هرچند سال یکبار نمایندگانی را از جانب خود انتخاب کنند تا آنها در مسائل مختلف اظهار نظر و مشورت نمایند مانند آنچه در شوراها و مجلس شورای اسلامی اتفاق می‌افتد. اما امروزه ملت‌ها نشان داده‌اند که تنها به مشارکت در دولت از طریق انتخابات دوره‌ای قانع نمی‌شوند (Partnership Open Government). زیرا با استفاده از ابزارهای نوین فاوا به راحتی می‌توان همه‌پرسی‌ها را سامان‌دهی کرده، رابطه‌ی نمایندگی را به حداقل رساند: حاکمیت بدون واسطه و بصورت مستقیم با مردم گفتگو کند و از نظرات و مشورت آنها استفاده نمایند. بدین ترتیب مفهوم «**مردم‌سالاری**» متحول و عمیق‌تر می‌شود و «**مردم‌سالاری بی‌واسطه**» شکل می‌گیرد. به همین نسبت مفهوم حاکمیت نیز دستخوش تغییرات بنیادین می‌شود. به جای آن که حاکمیت به جای مردم بفهمد، فکر کند، تصمیم بگیرد، اجرا و نظارت کند؛ بسیاری از این شقوق را به خود مردم بازگردانده و نقش تسهیل‌گر را بازی می‌کند. با وجودی که تصمیم‌گیری نهایی و اجرا در بسیاری از مسائل پیچیده و کلان در نهایت بر عهده‌ی حاکمیت خواهد بود اما در بسیاری از امور روزمره و خرد، بسیاری از زحمات از دوش حاکمیت برداشته می‌شود. به این ترتیب فرصت بیشتری برای عمل در موارد پیچیده‌تر و کلان خواهد داشت. لازم به ذکر است اکثر مشغله‌ها و درگیری‌های حاکمیت را در حال حاضر مسائل خرد تشکیل می‌دهند. به این ترتیب می‌توان به عنوان نمونه به تغییر ساختارهای زیر نگاهی انداخت:

۱- ساختارهای نظارتی و مبارزه با تخلف و فساد

اکثر هزینه‌ها و انرژی ساختارهای مبارزه با فساد، به نظارت بر تخلفات و فسادهای خرد تعلق دارد. در صورتی که می‌توان این نظارت‌ها را با استفاده از **سامانه‌های مبتنی بر شبکه** به مردم سپرد. به این ترتیب سازمان‌های مبارزه با فساد به نظارت و رصد تخلفات و فسادهای پیچیده‌تر می‌پردازند. سامانه‌ی معرفی شده‌ی لاپور یک نمونه از سامانه‌های نظارت مردمی است. به علاوه می‌توان به تجربه هندوستان و سامانه‌ی «**من رشوه پرداخت کرده‌ام**» اشاره کرد. در این سامانه، افرادی که مجبور شدند رشوه بپردازند، افرادی که به هر نحوی در برابر رشوه مقاومت کردند و نیز افرادی که با یک مأمور دولتی امین مواجه شدند، گزارش خود را ثبت می‌کنند. (ثنائی، ۱۳۹۴) این سامانه گزارش رشوه‌های پرداخت شده در سطح کشور هند را نیز برای عموم مردم شفاف می‌کند بنابراین سالم‌ترین و ناسالم‌ترین ایالت‌ها (استان‌ها)، و سازمان‌ها مشخص و ابزاری به‌منظور فشار اجتماعی برای مقابله با فساد فراهم می‌گردد.

۲- شوراها و مجلس شورای اسلامی

همانطور که گفته شد دلیل اصلی بوجود آمدن شوراها، استفاده از نظرات مردم بوده است که به دلیل عدم وجود امکانات امروزی، رابطه‌ی نمایندگی برقرار شده است. اما امروز می‌توان بصورت مستقیم از مردم مشورت گرفت. به نظر می‌رسد نقش شوراها و مجلس شورای اسلامی در آینده یک نقش تسهیل‌گر و قاعده‌گذار (یک بستر) خواهد بود به نحوی که با ساختارها و هزینه‌ای بسیار کمتر، از نظرات مردم و نخبگان استفاده نموده و تصمیمات نهایی را اتخاذ می‌نمایند. لازم به ذکر است با دانستن بودجه‌ی عمومی مجلس و ساعات جلسات علنی مجلس می‌توان به تخمینی از هزینه‌ی اداره‌ی هر دقیقه‌ی مجلس شورای اسلامی دست یافت. با یک تخمین می‌توان اداره‌ی هر دقیقه‌ی مجلس شورای اسلامی را حدود ۳۰۰ میلیون تومان برآورد کرد (فلاح‌پیشه، ۱۳۹۵). بسیاری از هزینه‌های اضافی با مشارکت مستقیم مردم می‌توانند کاهش یافته و حتی با طراحی مدل‌های تجاری برای سامانه‌های مشارکت مردمی، آنها را درآمدزا نمود.

خطرات یا آسیب‌های داده حکومتی باز

داده‌ی حکومتی باز همانند هر پدیده‌ی دیگر، خالی از خطر یا آسیب نیست، لذا شایسته است تا در مقام سیاست‌گذاری، آن موارد شناسایی و در مدیریت آن‌ها به خوبی تدبیر شود. در این مطلب با بهره‌مندی از برترین پژوهش‌های علمی، مروری بر خطرات یا آسیب‌های داده حکومتی باز خواهیم داشت.

شاید رویک و یانسن (به عنوان دو نفر از سرشناس‌ترین پژوهشگران این حوزه) در مقاله‌ای، ضمن انجام ۱۹ مصاحبه‌ی عمیق با مسئولین بخش عمومی و نیز مسئولین مستندسازی داده، ۱۶ دسته از اثرات منفی منتسب به داده حکومتی باز را شناسایی کرده و اینطور پیشنهاد داده‌اند که یک مدل تصمیم‌گیری مناسب برای داده حکومتی باز، بایستی **مزایای** این رویکرد (نظیر افزایش شفافیت، تقویت رشد اقتصادی) را در یک کفه، و **معایب** آن (نظیر نقض حریم خصوصی، ریسک سوء استفاده و سوء برداشت از داده) را در کفه دیگر ترازوی تصمیم خود قرار دهد.

در ادامه فهرستی از خطرات یا آسیب‌های داده باز ذیل سه محور و ۱۶ عنوان خطر کلی به همراه توضیح آمده است.

محور اول: ریسک‌های ذاتاً مرتبط با انتشار داده

۱) ریسک نقض قوانین با باز کردن داده‌ها

بسیاری از پایگاه‌های داده را نمی‌توان به دلایل قانونی یا غیر آن، منتشر کرد؛ برای نمونه پایگاه‌های داده‌ای که حاوی اطلاعات محرمانه افراد، متغیرهای حساس سیاسی و یا پایگاه‌های داده‌ای که توسط سازمان‌های مختلف با سطوح مختلفی از **محرمانگی** تولید شده‌اند، مصادیقی از این نوع پایگاه‌های داده هستند.

۲) مشکلات پیرامون مالکیت داده

همه سازمان‌ها، **داده‌هایی متعلق به سازمان‌های دیگر** را نگهداری می‌کنند، در حالی که مالک آنها نیستند و در نتیجه نمی‌توانند آنها را منتشر کنند. همچنین در تولید یک داده، ممکن است داده‌های متعلق به سازمان دیگری مورد استفاده قرار گرفته باشد که در نتیجه آن داده‌ها را نمی‌توان به سادگی منتشر کرد.

۳) ممکن است حریم خصوصی افراد به صورت ناخود آگاه نقض شود.

برای حذف اطلاعات دارای حریم خصوصی افراد از پایگاه‌های داده به منظور انتشار آن‌ها، زحمت فراوانی مورد نیاز است. ممکن است اینطور به نظر برسد که پس از حذف این اطلاعات، حریم خصوصی رعایت خواهد شد. در حالی که پس از مرتبط کردن اطلاعات با یکدیگر، ممکن است **هویت افراد** قابل ردیابی شود، به ویژه وقتی اطلاعات مرتبط با **شبکه‌های اجتماعی** در آن‌ها موجود باشد.

۴) داده‌ی منتشر شده ممکن است جانبدارانه (Bias) باشد.

ممکن است سازمان‌ها صرفاً داده‌هایی را منتشر کنند که حساسیت برانگیز نبوده، خیلی پیچیده نبوده و سرانجام موجب آسیب یا ضرر نگردند. سازمان‌ها مایلند اطلاعات حساس را مخفی نگاه دارند تا به شهرت آن‌ها آسیبی نرسد. این به این معناست که **تنها بخش خاصی از اطلاعات در اختیار عموم مردم قرار می‌گیرد** که نتایج مشخصی (از پیش قابل پیشینی) را در پی داشته باشد.

۵) تفسیر نادرست و سوء استفاده

اطلاعات بسیار پیچیده در اختیار عموم قرار نمی‌گیرد؛ زیرا این اطلاعات در معرض خطر **تفسیر نادرست و یا سوء استفاده** قرار دارند. از سوی دیگر اطلاعات برخی سازمان‌ها به خوبی مستند نشده‌اند که این امر داده‌ها را در معرض **خطای تعبیر** قرار می‌دهد. از طرف دیگر «داده‌ی باز» به صورت مجانی در اختیار همه قرار می‌گیرد. این بدین معناست که افراد با دانش اندک نیز به آن داده‌ها دسترسی خواهند داشت که این مسئله خطر سوء تعبیر را افزایش می‌دهد. همواره نیز باید این مسئله را مد نظر داشت که همواره افرادی به دنبال سوء شهرت سازمان‌ها هستند.

۶ نتایج منفی شفافیت

داده باز ممکن است نتایج ناخواسته مختلفی به دنبال داشته باشد. هر چند که شفافیت به عنوان یکی از مهم‌ترین فواید داده‌ی باز محسوب می‌شود، با این حال شفافیت همچنین می‌تواند **تصویری منفی از سازمان** منعکس نماید. ممکن است با انتشار پایگاه‌های داده‌ای که **کیفیت پایینی** دارند، و یا داده‌هایی که از تصمیماتی به غیر از تصمیمات اتخاذ شده پشتیبانی می‌کند، از اعتماد به حکومت کاسته شود.

۷ داده باز ممکن است نتایج منفی برای حکومت را در پی داشته باشد.

ممکن است از داده‌ها به گونه‌ای برای تخریب عملکرد حکومت و یا حتی انجام اقداماتی علیه آن استفاده شود. برای نمونه در یک مورد در کشور هلند، از داده‌های مرتبط با زلزله برای فشار به حکومت برای متوقف کردن فعالیت‌های میدان‌های گازی در این کشور استفاده گردید که این مسئله سبب کاهش درآمدهای حکومت گشت.

۸ تصمیم‌گیری در رابطه با داده‌های با کیفیت نامطلوب

کیفیت اطلاعات (Information Quality: IQ) مفهوم پیچیده‌ای (مربک از اجزای فنی و اجتماعی) است و در حال حاضر معیار واحدی برای ارزیابی آن وجود ندارد. کیفیت اطلاعات معمولاً به مؤلفه‌های مختلفی تقسیم می‌شود که از جمله‌ی آنها می‌توان به **کامل بودن، صحیح بودن، دقیق بودن، به هنگام بودن، در دسترس بودن، متناسب بودن و قابل فهم بودن** اشاره کرد. لذا داده‌ای ممکن است نسبت به یک بعد (مثلاً به موقع بودن) با کیفیت، و از منظر بعدی دیگر (مثلاً کامل بودن) بی‌کیفیت باشد. نکته اینجاست که کاربران گوناگون ممکن است تمایلات متفاوتی نسبت به ابعاد مختلف داشته باشند که این مسئله، «**داده‌ی با کیفیت**» را از نگاه آن‌ها متفاوت می‌کند. از یک سو برخی معتقدند «**داده‌ی بی‌کیفیت**» را نباید منتشر کرد. آنها این ترس را دارند که انتشار چنین داده‌هایی دارای «**ریسک نادرستی تحلیل و نتیجه‌گیری نادرست**» است. از سوی دیگر برخی حامی انتشار این داده‌ها هستند. آنها استدلال می‌کنند که عدم انتشار سبب می‌شود آن اطلاعات بی‌کیفیت باقی مانده و کسی از وجود آنها با خبر نشود، در حالی که انتشار آن داده‌ها همراه با ذکر «**ابعاد بی‌کیفیتی‌شان**» می‌تواند زمینه ارتقاء آن‌ها را فراهم کند. در چنین شرایطی عموم مردم می‌توانند در بهبود داده‌ها مشارکت کرده و چنین کاری انگیزه‌ی به‌اشتراک‌گذاری داده‌های بی‌کیفیت و نیز افزایش کیفیت آن‌ها را افزایش می‌دهد. هر دو استدلال صحیح است که باید متناسب با هر پایگاه داده و شرایط خاص آن تصمیم‌گیری نمود.

۹ به هنگام بودن: دوره‌ی زمانی محدودیت انتشار داده ممکن است اجازه انتشار داده‌های به‌روز را ندهد.

یک ویژگی مهم از کیفیت داده، **به هنگام بودن** است. بسیاری از سازمان‌ها داده‌های خود را صرفاً پس از اتمام دوره زمانی مشخص **دوره‌ی ممنوعیت؛ (Embargo Period)** آزاد می‌کنند، در حالی که این دوره به مسائل مختلفی بستگی دارد. برخی از مسئولین داده‌ها را تا مدت نگارش گزارش‌های حکومتی، نزد خود محرمانه نگاه می‌دارند. پس از نگارش گزارش‌ها، برخی

از آن‌ها و قاعدتاً داده‌های موجود در آن‌ها **محرمانه** می‌شوند. در صورتی که گزارش‌ها و داده‌ها محرمانه نباشد، در بسیاری از موارد ممکن است خود مسئولین مایل باشند مبتنی بر آن داده‌ها مقالات علمی برای خود بنویسند، به ویژه مسئولانی که در حال گذران دروه PhD هستند. لذا داده را نزد خود محرمانه نگاه می‌دارند. در برخی موارد، داده‌ها به امید مقاله‌ای در آینده (که هیچ‌گاه نگاشته نمی‌شود) محرمانه باقی می‌ماند.

محور دوم: ریسک‌های مرتبط با اجرای اقدامات

۱۰) باز کردن داده به مثابه یک اقدام ثانویه

فناوری کنونی بیشتر بر **باز کردن داده** تمرکز دارد تا نهادسازی **باز شدن داده**. تمرکز ادبیات و خط‌مشی‌های داده‌ی باز عموماً بر **زیرساخت‌ها و پورتال‌های داده باز، انتشار داده، کارکردها و سایر ابزارهای انتشار و استفاده از داده** متمرکز بوده است. هر چند این اقدامات در اولین گام‌ها ضروری بوده است، اما تمرکز بر انتشار داده قرار گرفته و نه تحول در ساختار سازمان‌ها و تغییر فرهنگ‌ها و انگیزه‌ها به منظور باز شدن داده. در چنین شرایطی باز کردن داده، امر مجزایی از روتین‌ها و فرایندهای روزانه می‌گردد، **لذا در سیاست‌ها بایستی بر تغییر و تحول سازمانی متناسب با داده باز نیز توجه داشت.**

۱۱) توجه اندک به ارزش عمومی و حل مشکلات اجتماعی

به این مقوله که داده باز چطور می‌تواند مشکلات اجتماعی را حل کند و ارزش عمومی (Public Value) چطور می‌تواند تولید شود، توجه اندکی می‌شود. برای مثال از یک طرف داده باز معمولاً به ابزار کاهش فساد و تقویت شفافیت توصیف می‌شود، اما از سوی دیگر، برخی داده‌ها به دشواری یافت می‌شوند. اگر داده‌ای به سختی پیدا شود، اهداف داده‌ی باز به دشواری محقق خواهند شد. علاوه بر آن، در صورت **تکه شدن داده** و نیز **جدا شدن آن از بستری که در آن تولید شده است**، می‌تواند سبب از دست رفتن **معنای داده** گردد.

۱۲) مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی غیر واضح

گاهی تشخیص اینکه مالک یا کاربر داده را باید نسبت به استفاده و تفسیر نادرست داده و یا کیفیت نامناسب آن مسئول دانست، دشوار می‌شود. برای تقریب به ذهن، گاهی مردم حکومت را مسئول آلوده بودن گوشت می‌دانند، در حالی که شرکت تولید کننده آن باید پاسخگوی آن مشکل باشد.

۱۳) دیگران (غیر از شهروندان) از داده‌ی باز سود می‌برند.

گفته می‌شود که داده‌ی باز سبب **خلق ارزش عمومی** می‌گردد، چرا که داده باز سبب تولید خدمات و محصولات جدیدی که برای این بخش از ذی‌نفعان قابل استفاده است، می‌گردد. با این حال تحقیقات نشان می‌دهد که **لابی‌گران، روزنامه‌نگاران،**

محققان و دانشجویان بیشترین فایده را از این داده‌ها می‌برند، چرا که داده‌ها معمولاً سوالات روزمره شهروندان را پاسخ نداده و آنها از مهارت‌ها و ابزارهای مورد نیاز برای بهره‌برداری از داده بی‌بهره‌اند.

در واقع بهره‌ذی‌نفعان از داده‌ها متفاوت است. بهره‌برداری از داده پیچیدگی دارد، وقت‌گیر است و نیازمند مهارت‌های مشخص برای جستجو، فهم و استفاده از داده است. لذا روزنامه‌نگاران و لابی‌گران از زمان و مهارت بیشتری برای این کار برخوردار هستند. این افراد در این شرایط، به جای فراهم کردن یک زمین بازی برابر، می‌توانند از داده‌ها برای استحکام جایگاه خود بهره بگیرند.

✚ محور سوم: مدیریت اقدامات انتشار داده

۱۴) هدر روی منابع در انتشار داده‌های غیر ارزشمند

بسیاری از سیاست‌های داده باز، بدون توجه به ارزش و استفاده‌ی بالقوه‌ی آنها، بر انتشار داده‌ها تأکید می‌کنند. در برخی سازمان‌ها منابع قابل توجهی بر **انتشار داده‌های بی‌اهمیت** مصرف می‌شود، در حالی که پایگاه‌های داده‌ی با ارزش منتشر نمی‌شوند. برخی از پایگاه‌های داده تنها تعداد معدودی بارگیری می‌شوند. گاهی تنها یک نفر چندین پایگاه داده را بارگیری کرده است که این مسئله نمایان‌کننده فایده‌ی آن داده‌ها برای افراد معدودی است. در اکثر موارد به اشتراک‌گذارندگان داده، اطلاعاتی در مورد نحوه استفاده از داده‌ها به غیر از تعداد بارگیری آن‌ها ندارند.

۱۵) عدم اولویت‌دهی به انتشار داده

برخی از سازمان‌ها به انتشار داده توجه می‌کنند، اما به آن **اولویت** نمی‌بخشند؛ زیرا برایشان درآمدی تولید نمی‌کند. در نتیجه عدم اولویت‌دهی به انتشار داده، زمان اندکی را به این کار اختصاص می‌دهند. در حالی که **تمیز کردن پایگاه‌های داده، حذف اطلاعات حساس (محرمانه) و انجام سایر کارهای مرتبط با پایگاه‌های داده** اموری بسیار وقت‌گیر هستند.

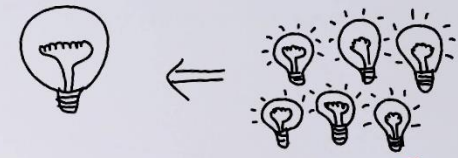
۱۶) اطلاعات محدودی از سیاست انتشار داده منتشر شده است.

برخی سازمان‌ها به ندرت اطلاعاتی را پیرامون سیاست‌های انتشار داده‌شان منتشر می‌کنند. برای نمونه آن‌ها چیزی پیرامون فرایندها، منابع، بودجه، برنامه‌ها یا زمان‌های مشخص شده برای عرضه اطلاعات‌شان به عموم مردم را مشخص نمی‌کنند. در واقع آن‌ها از یک **سیاست شخصی‌سازی شده (Customized Value)** که مطمئن هستند می‌توانند آن را اجرا کنند، پیروی می‌کنند. در نتیجه کاربران نمی‌دانند چه زمانی و کدام اطلاعات منتشر خواهد شد، لذا نمی‌توانند روی آن حساب باز کنند.

قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات

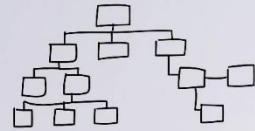
← این قانون چه امکاناتی را فراهم می‌کند و چه مخاطبینی دارد

این قانون برای هر شخص حقیقی یا حقوقی ایرانی امکان حق درخواست و دسترسی به اطلاعات عمومی که جنبه محرمانه و سری ندارد را فراهم می‌سازد.

← آیا میدانید

قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات مشتمل بر ۲۳ ماده و هفت تبصره، در بهمن‌ماه ۱۳۸۷ توسط مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۸/۵/۳۱ از سوی مجمع تشخیص مصلحت نظام با الحاق یک تبصره ذیل ماده (۱۰) موافق با مصلحت نظام تشخیص داده شد و آیین نامه اجرایی این قانون در سال ۹۳ به تصویب هیئت وزیران رسید و مسئولیت اجرایی شدن قانون بر عهده وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی قرار گرفت.

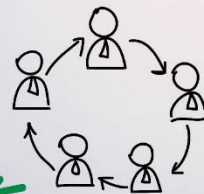
← تعریف اطلاعات

هر نوع داده که در اسناد مندرج باشد یا به صورت نرم‌افزاری ذخیره گردیده و یا با هر وسیله دیگری ضبط شده باشد.

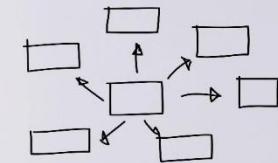
← آیا اطلاعات حریم خصوصی در اختیار قرار می‌گیرد؟

چنانچه اطلاعات درخواست شده مربوط به حریم خصوصی اشخاص باشد و یا در زمره اطلاعاتی باشد که با نقض احکام مربوط به حریم خصوصی تحصیل شده است، درخواست دسترسی باید رد شود.

← تعریف اطلاعات شخصی

اطلاعات فردی نظیر نام و نام خانوادگی، نشانی‌های محل سکونت و محل کار، وضعیت زندگی خانوادگی عادت‌های فردی، ناراحتی‌های جمعی، شماره حساب بانکی و رمز عبور است.

← پیامدهای اجرایی

شدن قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات

- ۱- زمسنه تحقق رویای پاسخگو کردن دولت‌ها و شفاف سازی عملکرد آنها و مطالبه گری مردم
- ۲- افزایش آگاهی مردم نسبت به حقوق و تکالیفشان و باز شدن دیدگاهها آنها نسبت به موقعیتی که دارند
- ۳- مردم می‌توانند به آسانی برای آینده برنامه ریزی و پیش بینی کنند و همچنین عملکرد اداره کشور را نیز به طور شفاف رصد کنند
- ۴- فراهم نمودن زمینه انتخاب آگاهانه
- ۵- جلوگیری از فساد اداری و رانت های اطلاعاتی
- ۶- شفافیت عملکرد دولت ها
- ۷- ایجاد بستر نظارت عمومی و کشف و مقابله با فساد و واسطه گری
- ۸- کاهش رفت و آمدهای غیر ضرور

www.iranfoia.ir

چگونه ثبت نام کنیم؟

با انتخاب گزینه «ثبت نام» از صفحه اصلی وارد بخش «سه مرحله ای» ثبت نام می شوید.

مرحل اول: اطلاعات شخصی

نام و نام خانوادگی، کد ملی و تاریخ تولد

مرحله دوم: «اطلاعات تماس»

شماره همراه، آدرس رایانامه (ایمیل)، استان و شهر محل سکونت

مرحله سوم: اطلاعات کاربری

نام کاربری، رمز عبور و تکرار رمز عبور

پس از موفقیت آمیز بودن ثبت اطلاعات، یک کد

فعالسازی به شماره همراه شهروند ارسال می شود.

با ورود کد فعالسازی و رمز عبور انتخابی، حساب

کاربری فعالسازی و شهروندان امکان ورود به

سامانه و استفاده از امکانات ثبت و پیگیری

درخواست را خواهند داشت.

نکات قابل توجه ثبت نام:

• نام کاربری همان کد ملی شهروندان است

• کد فعالسازی ارسال شده به تلفن همراه جهت ورود

شهروندان به سامانه است.

• کد فعالسازی به شماره هایی که پیامک های تبلیغاتی

آن غیرفعال شده ارسال نمی شود. بنابراین قبل از ثبت نام

نسبت به فعالسازی پیامک های تبلیغاتی اقدام شود.

هر شخص ایرانی با مراجعه به آدرس
www.iranfoia.ir
حق دسترسی به اطلاعات عمومی مؤسسات دولتی
و خصوصی متصل شده به سامانه را دارد.

پاسخ به درخواست چگونه دریافت می شود؟

• پس از جوابگویی سازمان مربوطه، پاسخ در منوی

«پوشه درخواست» با انتخاب جواب مربوطه و

گزینه مشاهده وجود دارد.

www.iranfoia.ir

چگونه وارد سامانه شویم؟

• شهروندان پس از ثبت نام در سامانه جزو کاربران سامانه انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات هستند.

• برای ورود به سامانه از لینک «ورود» در

صفحه اصلی استفاده می شود.

• کلمه عبور همان کلمه ای است که در

هنگام ثبت نام انتخاب شده است.

چگونه ثبت درخواست کنیم؟

۱- پس از ورود به حساب کاربری برای ثبت

درخواست از منوی «درخواست ها» /

«ثبت درخواست» انجام می شود.

۲- در صفحه ثبت درخواست کاربر

اطلاعات درخواست را تکمیل و

«ثبت و ارسال» می نماید.

۳- پس از انتخاب گزینه ثبت و ارسال،

در پایان ثبت درخواست کد رهگیری و تاریخ

درخواست به کاربر نمایش داده می شود و درخواست

به کارتابل سازمان انتخاب شده جهت پاسخگویی

ارسال می گردد.

چگونه ثبت شکایت کنیم؟

• در صورتی که کاربر از پاسخ دریافتی راضی نباشد، می تواند

نسبت به «شکایت از سازمان مربوطه به کمیسیون انتشار و

دسترسی آزاد به اطلاعات» اقدام نماید.

• پس از انتخاب گزینه «ثبت شکایت» از بخش پاسخ

دریافتی، امکان ثبت عنوان شکایت و شرح شکایت و

همچنین مدارک پیوست شده وجود دارد.

• کاربر پس از تکمیل فرم مربوطه امکان «ثبت و ارسال»

آن را خواهد داشت.

• این شکایت پس از ارسال در بخش «شکایات» / «شکایات های

ارسال شده» قابل مشاهده خواهد بود.

• در صورت جوابگویی کمیسیون انتشار و

دسترسی آزاد به اطلاعات امکان مشاهده

جواب در بخش «پوشه درخواست» وجود

خواهد داشت.

منابع:

<https://tpf.ir/>

<https://iranfoia.ir/>